

EOAK 1936/2019
25.7.2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

JOKELAN VANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Tarkastuskohde	Jokelan vankila
Tarkastusajankohta	7.–8.5.2019
Osallistujat EOAK:sta	Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia Oikeusasiamiehensihteeri Juho Martikainen Notaari Eeva-Maria Tuominen
Osallistujat tarkastuskohteesta	ESRA:n aluejohtaja --- Jokelan vankilan johtaja --- Apulaisjohtaja --- Apulaisjohtaja --- Rikosseuraamusesimies --- Rikosseuraamusesimies --- Rikosseuraamusesimies --- Rikosseuraamusesimies ---

1 Ennakkoaineisto ja tarkastuksen kohdentaminen

Tarkastusta varten vankila toimitti järjestyssäännöt, osastojen päiväjärjestykset, tulo-oppaat, vuoden 2018 ja 2019 toimintasuunnitelmat sekä muut pyydetyt asiakirjat ja selvitykset (asianhallintajärjestelmän asiakirja nrot 6–26). Tarkastusta kohdistui erityisesti Jokelan vankilaan kuuluvaan suljettuun vankilaan, mutta tarkastuksella tarkastettiin osittain myös vankilan avovankilaosaston toimintaa.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toimitti Jokelan vankilaan viimeksi suorittamastaan tarkastuksesta 8.–9.2.2010 tekemänsä tarkastuskertomuksen (7.5.2010, 1/043/2010).

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan

pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

Oikeusasiamiehen teemaksi vuodelle 2019 on otettu oikeus yksityisyyteen ja tämä painopiste on huomioitu tarkastuspöytäkirjaa laadittaessa. Tarkastukseen osallistui poikkeuksellisesti myös tarkastaja, jonka tehtäviin kuuluu sosiaaliturvaan liittyvät asiat. Tarkastuksen yhtenä tarkoituksena oli selvittää vankilassa tehtävää sosiaalityötä ja siihen mahdollisesti liittyviä ongelmakohtia.

Pöytäkirjaluonnos lähetettiin 10.6.2019 Jokelan vankilan johtajalle ja hänelle varattiin mahdollisuus antaa siihen kommentteja viimeistään 19.7.2019. Vankilan toimittamat kommentit ovat pöytäkirjan liitteenä. Vankilassa tarkastuksen jälkeen jo tehtyjä muutos- ja korjaustoimenpiteitä on merkitty kursivilla kyseisiin kohtiin.

2 Yleistä tarkastuksen kohteesta

Jokelan vankilaan kuuluu miesvangeille tarkoitettu 84-paikkainen suljettu vankila tutkintavangeille ja 40-paikkainen avovankilaosasto. Tarkastusajankohtana suljetun vankilan osasto 1 oli suljettuna remontin takia ja vankilan paikkaluku oli 65 vankia. Seuraavat tiedot koskevat Jokelan vankilan suljettua vankilaa.

Tarkastusaikaan (7.5.2019) vankilan kirjoissa oli 60 vankia, tutkintavankeja oli 57 henkilöä, vankeus- ja tutkintavankia 1 henkilöä, vankeusvankia 2 henkilöä. Sakkovankeja ei ollut yhtään. Vankilan käyttöaste oli noin 93 %. Alaikäisiä vankeja ei ollut yhtään. Vangeista yksi oli 84-vuotias.

Vangeista ulkomaalaisia oli 31 ja vankeja oli 12 eri maasta (joista yksi kansalaisuudeton), eniten Liettuasta (6), Virosta (5) ja Albaniasta (5). Vangeista oli ulkomaalaisia noin 50 %. Lisäksi kolmella vangilla oli kaksoiskansalaisuus.

Tarkastuksen aikana yksi vanki oli suorittamassa yksinäisyysrangaistusta rangaistussellissä. Eristysselleihin ei ollut sijoitettuna yhtään vankia.

3 Vankien kanssa käydyt keskustelut

Vankilaa oli pyydetty ennakolta laittamaan vankien nähtävillä tiedote keskustelumahdollisuudesta tarkastajien kanssa ja että tiedotetta ei

oteta ilmoitustauluilta ennen tarkastuksen päättymistä. Tiedote oli suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tiedotteet olivat tarkastuksen aikana osastojen ilmoitustauluilla.

Tarkastuksen aikana vankivastaanotolla keskusteltiin 7 vangin kanssa, joista 3 oli ulkomaalaisia. Lisäksi tilojen tarkastuksen yhteydessä keskusteltiin muiden vankien kanssa. Tarkastuksella keskusteltiin mm. yksinäisyysrangaistusta suorittavan vangin kanssa, 84-vuotiaan vangin kanssa ja matkaselleissä kaksi viikkoa olleen vangin kanssa.

Keskusteluista on laadittu erillinen muistio. Keskustelut olivat luottamuksellisia ja niistä laadittu muistio on salassa pidettävä muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella. Joitain vankien keskusteluissa esille ottamia aiheita käsitellään kuitenkin jäljempänä. Näissä tapauksissa vanki oli antanut luvan ottaa asian esille.

4 Henkilökunnan edustajien ja eräiden muiden virkamiesten kanssa tapaaminen

Apulaisoikeusasiamies Pölönen (AOA) keskusteli henkilöstön edustajien ja erityishenkilöstön kanssa. Keskusteluista on laadittu erilliset muistiot. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot ovat salassa pidettäviä muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella

5 Asiakirjojen tarkastus

Tarkastuksella käytiin läpi mm. seuraavat asiakirjoja:

- kurinpitoa koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019
- turvaamistoimenpiteitä (tarkkailua, eristämistarkkailuun ja erillään pitäminen) koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019
- henkilönkatsastusta koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019
- valvomattomia tapaamisia, videoyhteyden välityksellä järjestettyjä tapaamisia, lapsen tapaamista, tapaamiskietoja ja internetinkäyttöä koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019
- kirjeiden lukemista ja pidättämistä koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019
- kielteiset omaisuuden hallussapitoa koskevat kielteiset päätökset ajalta 1.1.-31.3.2019
- vankilassa tarkastuksen aikaan olleiden tutkintavankien yhteydenpidon rajoittamista koskevat asiakirjat

6 Loppukeskustelu ja vankien keskustelussa esiin ottamat asiat

Loppukeskustelussa käytiin vankilan johdon ja aluekeskuksen johtajan kanssa läpi tarkastuksella tehtyjä havaintoja ja vankien kuulemisessa esiin tulleita asioita. Keskustelussa otettiin esille vankien esiin nostamaa ongelmaa huonoista mahdollisuuksista puhelimen käyttöön. Keskusteluissa vankilan johto suhtautui myönteisesti ratkaisun etsimiseen

asiaan. Keskusteltiin myös mahdollisuudesta Skype-tapaamisten pituuden ja niiden määrän lisäämisestä.

Keskusteluissa otettiin esille ongelmat koulutetun valvontahenkilöstön rekrytoinnissa. Keskusteltiin myös vuoden alussa voimaan tulleen tutkintavankeuslain muutoksesta siirtää tutkintavangit aikaisempaa nopeammin poliisivankiloista vankilaan ja sen vaikutuksista vankilan toimintaan. Keskusteluissa käsiteltiin muun muassa omavartijatoiminnan toimivuutta sekä vastaanotto-osaston toimintaan ja tarkkailuun sijoittamisen alhaisiin edellytyksiin liittyviä seikkoja.

AOA toi myönteisenä seikkana esille se, että aluekeskuksen toimintasuunnitelmassa edellyttämällä tavalla vankilan johdolle ja rikosseuramusesimiehille on järjestetty hallintopäätösten tekemiseen ja päätösperusteiden kirjaamiseen liittyvää koulutusta. AOA piti hyvänä myös sitä, että toimintasuunnitelman mukaisesti vankilassa on ryhdytty toimiin, jotta laillisuusvalvonnan keskeiset ratkaisut ja kannanotot saataan vankilan henkilökunnan tietoon.

AOA ilmaisi tyytyväisyytensä myös siitä, että vankilaan kesäkuussa 2018 tehdyn esteettömyystarkastuksen (EOAK/3183/2018) havainnot olivat johtaneet vankilan korjaustoimenpiteisiin.

7 Tarkastushavainnot ja kannanotot

7.1 Tutkinta- ja vankeusvankien osastolle sijoittaminen

Tarkastusta varten saadun tiedon perusteella vangeista pelkkiä tutkintavankeja on yleensä noin 90 % (tarkastuspäivänä 95 %) ja loput ovat sekä vankeus- että tutkintavankeja, vankeusvankeja tai sakon muuntorangaistusta suorittavia vankeja. Vankeus- ja tutkintavankina olevissa on kyse pitkälti sellaisista tutkintavangeista, joille tulee täytäntöön pantavaksi lyhyt vankeusrangaistus kesken tutkintavankeuden. Pelkissä vankeusvangeissa on kyse siitä, että arviointikeskus ei ole vielä ehtinyt siirtää vankeusvangiksi muuttunutta toiseen vankilaan. Tarkastuksen aikana vankilaan oli sijoitettuna kaksi vankeusvankia sekä yksi vankeus- ja tutkintavanki.

Vankilassa ei ole erikseen osastoja vankeus- ja tutkintavangeille. Vankilaan saapumisen yhteydessä kaikilta vangeilta otetaan heidän saapuessaan vastaanotossa tutkintavankeuslain (TVL) 3 luvun 1 §:n mukainen kirjallinen sitoumus siitä, että he suostuvat asumaan vankeusvankien kanssa samalla osastolla toimintoihin osallistumista varten. Tutkintavangilta otetaan samalla suostumus myös siitä, että muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottaessaan hän suostuu asumaan samalla osastolla vankeusvankien kanssa.

Tutkintavangin sijoittamisesta vankilassa säädetään TVL 3 luvun 1 §:ssä. Sen mukaan

Tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit. Erilleen sijoittamisesta voidaan kuitenkin poiketa, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumista varten sitä pyytää taikka jos poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa asumaan myös 2 a §:ssä tarkoitetulle sopimusosastolle. Muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottava tutkintavanki saadaan tutkintavangin suostumuksella sijoittaa samalle osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit, jollei sijoittaminen vaaranna tutkintavankeuden tarkoitusta.

Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisyhteisyyksiä ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (ns. KP-sopimus) 10 artiklan 2 a kohdan mukaan syytetyt henkilöt on poikkeuksellisia oloja lukuun ottamatta pidettävä erillään tuomituista henkilöistä ja heidän kohTELUSSAAN on otettava huomioon heidän asemansa tuomitsematta olevina henkilöinä. Sopimus on voimassa laintasoisena säännöksenä.

Tutkintavanki voidaan siten vain laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Tutkintavankia ei voida näin ollen sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa pelkästään vain hänen suostumuksellaan, vaan sijoittamisen pitää liittyä vangin omaan pyyntöön saada osallistua toimintoihin, ellei kyse ole muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottavasta tutkintavangista tai pyynnöstä päästä sopimusosastolle.

Osastosijoitusta koskevat säännökset lähtevät siitä, että tutkintavangin sijoittaminen samalle osastolle vankeusvankien kanssa edellyttää tutkintavangista lähtevää syytä tai hänen suostumustaan. Osastosijoituksessa vankeus- ja tutkintavankia käsitellään samalla tavoin kuin vankeusvankia. Jokelan vankilan kaltaisessa vankilassa, jossa melkein kaikki vangeista ovat tutkintavankeja, yhdenkin tutkintavangin muuttuminen vankeusvangiksi aiheuttaa siten ongelmallisen tilanteen, koska kaikkien muiden osastolle sijoitettujen vankien täytyy tällöin täyttää tutkintavankeuslaissa asetetut edellytykset heidän sijoittamisestaan samalle osastolle vankeusvangin kanssa.

Osasto 4 on sopimusosasto toimintaan osallistuvilla vangeilla. Tarkastuksen aikana osastolle oli sijoitettuna yksi vankeusvanki ja muut olivat tutkintavankeja. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa samalle sopimusosastolle vankeusvankien kanssa, joten asiassa ei ole huomautettavaa.

Osasto 2 on tarkoitettu pakkokeinolain perusteella erillään pidettäville vangeille sekä myös muista syistä erillään pidettäville vangeille. Tarkastuksen ajankohtana osastolle oli sijoitettuna vankeusvanki, joka toimi osaston puhdistajana. Osastolle oli sijoitettuna myös yksi pakkokeinolain nojalla kaikista muista vangeista erillään pidettävä vankeus- ja tutkintavanki.

Edellä todetun perusteella vaikuttaa siltä, että vankilassa on pystytty järjestämään tutkintavankien osastolle asuttaminen varsin hyvin säännösten edellyttämällä tavalla. AOA kiinnittää kuitenkin vankilan huomiota edellä todettuihin säännöksiin tukintavankeja osastolle sijoitettaessa. AOA pitää riittävänä kiinnittää arviointikeskuksen huomiota siihen, että vankeusvangeiksi muuttuneet vangit siirretään mahdollisimman nopeasti toiseen vankilaan.

7.2 Toimintaan osallistuminen ja sellin ulkopuolinen aika

TVL 4 luvun 1 §:n mukaan tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus.

Vankilassa on poikkeuksellista se, että siellä tutkintavangeille on pystytty järjestämään poikkeuksellisen paljon erilaista työtoimintaa. Osastojen siivoustöiden lisäksi pakkaamossa on toimintaa 15–18 vangille, viikkaamossa (puolustusvoimille tehtävä vaatteiden viikkaustyö) 4–5 vangille, pihatöissä 2–3 vangille ja kiinteistön kunnossapidossa 2–3 vangille. Entisen puusepänverstaan tilaa ollaan muuttamassa puolustusvoimille tehtävien vaatteiden ja varusteiden korjausompelimoitaksi ja syksyllä 2019 se tulee työllistämään 3–5 vankia. Vankilassa on mahdollisuus myös opiskeluun ja siellä järjestetään mm. VALMA-kursseja

Tarkastuspäivänä (7.5.2019) paikalla olleista 58 vangista toimintoihin osallistui 33 vankia. Paikalla olleista vangeista kymmenellä oli pakkokeinolain mukainen yhteydenpidon rajoitus, joten toimintoihin olisi enimmilläänkin voinut osallistua 48 vankia. Tutkintavangeilla ei ole velvollisuutta osallistua toimintoihin, mutta tästä huolimatta noin 70 % niistä vangeista, joilla ei ollut pakkokeinolain mukaisia rajoituksia, osallistui toimintaan.

Vankiloiden yleisenä ongelmana on sellin ulkopuolella vietettävän ajan vähäisyys sekä se, ettei kaikille vangeille ole tarjota mahdollisuutta vankeuslain ja tutkintavankeuslain mukaiseen toimintaan. Oikeusasiamiehen ratkaisuissa ja kansainvälisissä suosituksissa on jo pitkään lähdetty siitä, että vankien ja tutkintavankien tulisi saada viettää sellin ulkopuolella kohtuullinen aika, vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa, ja että heille tulisi tuona aikana järjestää mielekästä ja kehittelevää työtä, kuntoutusta, koulutusta ja liikuntaa. Tarkastuksen havaintojen perusteella Jokelan vankilassa tilanne asiassa on varsin hyvä.

Osastoilla 3 ja 4 toimintoihin osallistuvien vankien päiväjärjestyksen mukainen ulkopuolella vietettävä aika ylittää arkipäivien osalta 8 tuntia. Osastolle 4 oli sijoitettu 14 vankia ja he kaikki vangit osallistuivat toimintaan. Osastolle 3 on sijoitettu toimintaan osallistuvia tai toimintapaikkaa odottavia vankeja. Osastolle 3 oli sijoitettuna 24 vankia ja heistä toiminnoissa ei ollut (7.5.2019) 6 vankia. Osastolla toimintoihin osallistumattomien vankien sellien ovet ovat päiväjärjestyksen mukaan

arkipäivisin päiväaikaan auki vähän yli kolme tuntia, jonka lisäksi iltatoimintoja on järjestetty useampana iltana klo 17.00–19.35. Iltatoimintoina on järjestetty askartelua muina arkipäivinä paitsi tiistaisin, salilla käyntiä keskiviikkoisin, torstaisin ja perjantaisin, musiikkiryhmä perjantaisin ja kirjastossa käynti tiistaisin.

Osastolla 2 on pakkokeinolain mukaan erillään pidettävien tutkintavankien lisäksi ns. puhdistajaryhmä. Puhdistajaryhmän kohdalla sellien ovet ovat päiväjärjestyksen mukaan auki arkipäivisin yli 8 tuntia (klo 7.00–16.30).

Edellä todetun perusteella tutkintavangeille on järjestetty poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet osallistua toimintoihin. Sellien aukioloaikojen osalta tilanne on myös pääosin erittäin hyvä valtaosalle tutkintavangeja.

7.3 Yhteydenpidon rajoittaminen pakkokeinolain nojalla

Yhteydenpitorajoitusten kohteena olevien tutkintavankien olosuhteet

Tutkinnallisesta syystä erillään pidettävien vankien tilanne on yleensä aina ongelmallinen toimintojen ja sellin ulkopuolisen ajan osalta. Euroopan neuvoston kidutuksenvastainen komitea (CPT) on viimeisimmän Suomeen tekemänsä tarkastuskäynnin (22.9.–2.10.2014) perusteella toistanut suosituksensa, että tuomioistuimen eristettäviksi määräämille vangeille tulee tarjota mahdollisuus tarkoituksenmukaiseen toimintaan.

AOA Pölönen on päätöksessään 27.11.2017 (EOAK/6446/2016) ottanut kantaa erillään pidettäville tutkintavangeille asetettuihin rajoituksiin. Päätöksessä pidettiin mahdollisena Rikosseuraamuslaitoksen keskuhallintoyksikön esittämää näkemystä, että joissakin tapauksissa rajoituksia alun pitäen vaaditaan ja määrätään laajempina kuin olisi välttämätöntä. Päätöksessä katsottiin, että on sekä tutkintavankien perusoikeuksien ja kohtelun että vankilan toiminnan kannalta hyvin ongelmallista, jos yhteydenpitorajoitukset ovat perusteettoman laajat tai voimassa kauemmin kuin olisi välttämätöntä. AOA totesi myös, että hän tulee mahdollisuuksien mukaan muissa yhteyksissä kiinnittämään huomiota Rikosseuraamuslaitoksen keskuhallintoyksikön esittämiin esitutkinta- ja syyttäväviranomaisten toimintaan ehkä liittyviin ongelmiin.

Pakkokeinolain nojalla erillään pidettävät tutkintavangit on sijoitettu osastolle 2. Tarkastuksella on käyty läpi tuomioistuiminen asettamat rajoitukset. Kaikille vangeista oli asetettu rajoitus yhteydenpitoon muiden vankien kanssa.

Muista vangeista poiketen he eivät syö ruokalassa vaan omassa sellissään. He eivät myöskään hae ostoksiaan laitostuomiosmyymälästä ja ostokset toimitetaan heille osastolle. Erillään pidettävät vangit pääsevät keran viikossa vankilan kirjastoon. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan

vangeilla on mahdollisuus päästä ohjaajan viemänä salille kaksi kertaa viikossa. Erillään pidettäville vangeille järjestettävät yksilötoiminnot toteutetaan kyseisiin tehtäviin erikseen valittujen ohjaavien vartijoiden toimesta.

Tutkinnallisista syistä erillään pidettävät ulkoilevat kolmella ulkoilupihalla.

AOA piti ymmärrettävänä, että yhteydenpidon rajoittaminen kaikkiin muihin vankeihin muodostaa haasteen sellin ulkopuolisen toiminnan järjestämiselle. Vankilassa on pyritty järjestämään yksilötoimintaa tällaisille tutkintavangeille, mitä voidaan pitää positiivisena, vaikka sellin ulkopuolinen aika tästä huolimatta jää vähäiseksi.

Yhteydenpidon rajoitusten valvonnan toteuttaminen

Pakkokeinolain 4 luvun 1 §:ssä säädetään yhteydenpidon rajoittamisen edellytyksistä. Säännöksen nojalla kiinni otetun, pidätetyn ja tutkintavangin yhteydenpitoa muuhun henkilöön voidaan esitutinnan aikana rajoittaa, jos on syytä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa kiinniottamisen, pidättämisen tai tutkintavankeuden tarkoituksen. Rajoituksen jatkamista syyteharkinnan aikana on myös tietyin edellytyksin mahdollista. Yhteydenpitoa asiamieheen ei voi lainkaan rajoittaa ja yhteydenpitoa lähiomaisiin voi rajoittaa vain rikoksen selvittämiseen liittyvistä erittäin painavista syistä.

Luvun 2 §:n mukaan yhteydenpitorajoitus voi sisältää rajoituksia kirjeenvaihtoon, puhelimen käyttöön, tapaamisiin tai muihin yhteyksiin säilyttämistilan tai vankilan ulkopuolelle taikka yhdessäoloon tietyn kiinni otetun, pidätetyn tai tutkintavangin kanssa. Pykälän 2 momentissa viitataan kirjeiden tarkastamisen ja lukemisen osalta TVL:n 8 lukuun ja pakkokeinolain takavarikkoa koskeviin säännöksiin. Lain esitöiden (HE 222/2010 vp. s. 261) mukaan säännöksellä korostettaisiin sitä, että luvun mukainen yhteydenpidon rajoittaminen ei pidä sisällään kirjeiden tarkastamista, lukemista ja takavarikoimista. Kysymys on ainoastaan siitä, että kirjeitä ei toimiteta perille.

Luvun 4 §:n nojalla tutkintavangin yhteydenpidon rajoittamisesta päättää tuomioistuin. Pykälän 3 momentin nojalla yhteydenpidon rajoittamisesta päättävän tai sen esittämiseen oikeutetun virkamiehen on päätettävä yhteydenpitorajoituksen poistamisesta, jos rajoituksen edellytyksiä ei enää ole. Lain esitöiden mukaan yleensä kysymyksessä olisi rajoituksen poistaminen kokonaisuudessaan, mutta joissakin tapauksissa poistaminen voisi koskea vain yhtä yhteydenpitotapaa koskevaa rajoitusta.

Tarkastuksen aikana vankila toimitti tarkastajille vankilassa olleiden tutkintavankien yhteydenpidon rajoittamisesta koskevat asiakirjat. AOA totesi asiakirjojen tarkastuksen perusteella vankilan toiminnan osalta seuraavaa.

Kaikki yhteydenpidon rajoitukset olivat varsin laajoja ja rajoittivat vankien yhteydenpitoa muihin vankeihin ja vankilan ulkopuolelle lähiomaisia lukuun ottamatta. AOA ei voinut ottaa yksityiskohtaisesti kantaa siihen, onko näin laajoille yhteydenpitorajoituksille kaikissa tapauksissa ollut edellytyksiä.

Asiassa PK 19/2592 vankila toimitti vain tuomioistuimen antaman vankipassin etusivun, josta ei käynyt ilmi tuomioistuimen määräämän yhteydenpitorajoituksen sisältöä. Vangin numero 919/2019/Jov asiassa mukana ei ollut lainkaan tuomioistuimen päätöstä. Vaikutti siltä, että näissä asioissa yhteydenpitorajoituksen sisältö oli kirjattu vankilan käyttämään lomakkeeseen poliisilta tulleiden tietojen perusteella. AOA kiinnitti vankilan huomiota siihen, että yhteydenpitorajoituksen sisällöstä päättää tuomioistuin eikä esitutkintaviranomainen. Vankilan tekemät kirjaukset tulisi siten aina tehdä tuomioistuimen ratkaisun perusteella.

Kuitenkin esitutkintaviranomaisella on toimivalta päättää yhteydenpitorajoituksen lieventämisestä. Näin olikin tehty asiassa PK 19/213, jossa poliisi oli lähettänyt ilmoituksen rajoitusten lieventämisestä vankilalle 14.1.2019 ja asiassa PK 19/495, jossa poliisi oli lähettänyt ilmoituksen lievennyksestä 30.4.2019. Vankilan käyttämässä lomakkeissa ei kuitenkaan ollut merkintää näistä lievennyksistä. Jäikin epäselväksi, oliko lievennyksiä tosiasiallisesti otettu vankilassa huomioon.

Asioissa PK 19/2593, PK 19/3156, PK 19/495, PK19/1615, PK19/830 tuomioistuin oli sallinut yhteydenpidon tiettyihin lähiomaisiin. Vankilan käyttämässä lomakkeissa ei ollut merkintää yhteydenpidon sallimisesta lähiomaisiin. Jäikin epäselväksi, onko mahdollisuus pitää yhteyttä lähiomaisiin huomioitu vankilassa.

Asiassa PK 19/495, vangin numero 919/2019/Jov asiassa ja asiassa PK 19/830 vankilan lomakkeisiin ja poliisin lähettämiin asiakirjoihin oli kirjattu, että kirjeenvaihto tapahtuu esitutkintaviranomaisen kautta. Tämä tarkoittaa ilmeisesti käytännössä sitä, että kaikki tutkintavangin kirjeenvaihto lähetetään poliisin tarkastettavaksi tai luettavaksi. AOA totesi, että tällainen menettely on pakkokeinolain vastainen. Kirjeenvaihtoa koskevan yhteydenpidon rajoittaminen käsittää vain kirjeen pysäyttämisen. Mahdolliseen kirjeen tarkastamiseen tai lukemiseen sovelletaan TVL 8 luvun säännöksiä ja toimivalta päättää siitä on vankilalla. Poliisilla on takavarikon edellytysten täytyessä toimivalta takavarikoida yksittäinen kirje.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan kaikki vankilan toimesta tehdyt kirjaukset yhteydenpidon rajoittamisesta perustuvat tuomioistuinten päätöksiin. Vankila tulee antamaan mm. erillisen ohjeen tutkintavankien yhteydenpitorajoitusten kirjaamisesta, jolla yhdenmukaistetaan asiaan liittyvät kirjaamiskäytännöt sekä määritellään asiaan liittyvien asiakirjojen säilytystavat.

7.4 Vankeja koskevien säännösten saatavuus ja perehdyttäminen

TVL 2 luvun 3 §:n (ja vankeuslaki (VL) 4:4) mukaan tutkintavangille on viipymättä hänen saavuttuaan vankilaan tiedotettava sen oloista sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä vankilassa olevien tarpeiden mukaisesti. Tutkintavankien saatavilla on oltava kokoelma tutkintavankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä.

Säännösten saatavuus

Osastojen valvomoissa oli vankien saatavilla kansioissa kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä. Osastojen ilmoitustauluilla oli ilmoitus siitä, että kyseinen kansio on saatavissa osaston valvomosta. Kansiossa on tutkintavankeuslaki ja vankeuslaki asetuksineen, laki valvotusta koevapaudesta asetuksineen, laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä, laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa ja hallintolaki. Kansiossa oli myös poikkeuksellisesti Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön antamat määräykset ja ohjeet. Yleensä vankiloissa on menetelty siten, että kansioissa on ainoastaan luettelo Risen antamista määräyksistä ja ohjeista. AOA on pitänyt tätä riittävänä edellyttäen, että vankeilla on mahdollisuus saada kyseiset säännökset henkilökunnalta niitä pyytäessään ja että säännökset ovat vankien saatavilla myös kirjastossa. Jokelan vankilan toimintatapaa asiassa on pidettävä kuitenkin parempana. Säännökset olivat ajan tasalla. Rikosseuraamusesimiehen tehtäväksi on vastuutettu säädöskansioiden ajantasaisuus.

Osastojen ilmoitustauluilla oli vankilan järjestyssääntö ja osaston päiväjärjestykset. Nämä olivat myös edellä mainitussa kansiossa.

Vankilassa on paljon ulkomaalaisia vankeja. Järjestyssääntö on saatavilla suomen ja ruotsin lisäksi myös englanniksi, venäjäksi, viroksi ja arabiaksi.

Englanninkielisten tutkintavankeus- ja vankeuslakien saatavuus

Tarkastuksella ilmeni, että vankilassa ei ollut tutkintavankeus- ja vankeuslakia englanniksi.

Oikeusministeriö on kääntänyt (keväällä 2019) vankeus- ja tutkintavankeuslain englanniksi ja käännökset on toimitettu Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön. Rikosseuraamuslaitoksen intranetissa on tämän jälkeen ollut ilmoitus lakien käännösten valmistumisesta ja ne on myös tallennettu intranettiin ja ovat sitä kautta vankilo-

den saatavissa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan Jokelan vankilassa oli huomattu ilmoitus, mutta sen johdosta ei oltu ymmärretty ottaa laeista tulosteita vangeille toimitettavaksi.

Edellä todettu huomioiden on epäselvää, onko muissa vankiloissa huomattu ilmoitus ja ymmärretty sen johdosta kertoa ja toimittaa vangeilla englanninkielisiä versioita kyseisistä laeista.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan 20.7.2019 lukien vankien saatavilla on ollut erilliset kansiot, joissa on vankeus- ja tutkintavankeuslaki englanniksi.

Valvontaviranomaisia koskevat tiedot

Valtioneuvoston tutkintavankeudesta antaman asetuksen 14 §:n (ja vankeudesta antaman asetuksen 39 §:n) mukaan vankien saatavilla tulee olla luettelo, josta käyvät ilmi vankilan ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset, joille vanki voi kannella. Osastojen ilmoitustauluilla oli luettelo valitusviranomaisista. Erikseen luettelo terveydenhuoltoa valvovista viranomaisista. Luettelot olivat suomen lisäksi myös ruotsiksi ja englanniksi. Luettelot valitusviranomaisista oli myös edellä mainitussa kansiossa.

Perehdyttäminen ja oma lähityöntekijä

Tarkastuksella haastateltujen vankien mukaan, joista osa oli ensikerlaisia, heille on annettu ainakin jonkin verran perehdytystä vankilan toiminnasta sinne saapuessaan. Kaikki vangit kertoivat saaneensa tulooppaan saapuessaan. Vankien kanssa on täytetty myös perehdyttämislomake. Vaikuttaa siltä, että vankien perehdyttäminen suoritetaan vankilassa varsin hyvin ja keskimääräistä paremmin.

Perehdyttämisessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota niihin vankeihin, jotka saapuvat vankilaan ensimmäistä kertaa. Asiat ovat heille vieraita ja kerrotun omaksuminen ja ymmärtäminen ei tapahdu samalla tavoin kuin vankilassa aikaisemmin olleella.

Tulo-opas oli asianmukainen, mutta huomiota kiinnitettiin seuraaviin asioihin. Vaikka vankila on tutkintavankila, niin oppaassa ensin kerrottiin vankeusvankeja koskevista asioista ennen tutkintavankeja koskevia asioista. Tulo-opasta uusittaessa voisi olla perusteltua laatia se muutenkin enemmän tutkintavangin näkökulmasta. Tulooppaan mukaan kirjastosta löytyvät vankeja koskevat lait ja asetukset, vaikka ne löytyvät myös jokaiselta asuinosa-astolta. Myönteisenä huomioitiin, että tulo-opas on saatavilla suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi, viroksi ja arabiaksi.

AOA pitää erittäin hyvänä ja tärkeänä järjestelmää, jossa vangille nimetään oma lähityöntekijä ja jonka puoleen vanki voi kääntyä. Vankilan

toimintasuunnitelman mukaan jokaiselle vangille on nimetty oma lähityöntekijä ja luotu prosessit lähityöntekijätyöskentelyä varten. Tarkastuksella ne vangit joilta asiaa kysyttiin, eivät olleet tietoisia siitä, että heille oli nimetty oman lähityöntekijä, kuka hän on ja mitä hänen on tarkoitus tehdä. Tarkastuksella jäi epäselväksi, mitä muuta vangin omana lähityöntekijänä toimiminen tarkoittaa kuin vangin perehdyttämisen toimittamista.

7.5 Tapaamiset

Valvotut tapaamiset

Valvottuja tapaamisia järjestetään lauantaisin, sunnuntaisin ja arkipyhäinä. Tapaamisen kesto on 45 minuuttia ja niitä järjestetään klo 9.15–13.00 välisinä aikoina. Tapaamisajankohta ei perustu siihen, mille asuinosaan vanki on sijoitettu vaan vanki voi itse valita hänelle sopivan tapaamisajankohdan. Tapaamisia ei ole rajoitettu yhteen kertaan viikonloppuna vaan vanki voi tavata tapaaajia jokaisena tapaauspäivänä.

Pakkokeinolain nojalla erillään pidettävien tapaamisissa vangin ja tapaaajan välissä on korkea pleksilasi.

Lapsen tapaamiset

TVL 9 luvun 3 §:n mukaan (ja VL 13:5) suljetussa vankilassa tutkintavangille vangille voidaan myöntää lupa alle 15-vuotiaan lapsen tapaaamiseen siihen soveltuvassa tilassa, jos tapaaaminen on tarpeen vangin ja lapsen yhteyksien ylläpitämiseksi eikä tapaaaminen ole lapsen edun vastaista.

Tapaamisia järjestetään samaan aikaan kuin valvottuja tapaamisia. Tapaamistiloja on kaksi ja niissä ei ole kameravalvontaa. Valvonta tapahtuu siten, että vartija käy välillä tapaamistilassa tarkastamassa tilanteen.

Vankilassa on käytössä sen oma lomake ”Lupahakemus ja lupapäätös lapsen tapaamiseen, ensimmäinen käsittely”. Lupapäätöksessä tehdään päätös siitä, myönnetäänkö vangille lupa lapsen tapaamiseen, mutta siinä ei päätetä myönnetyn tapaamisen ajankohdasta. Lomakkeen mukaan ensimmäisen myönteisen lupapäätöksen jälkeen lapsen tapaamisten aikavaraukset tehdään viikonlopputapaamisten varauslomakkeella.

Järjestyssäännön määräyksen mukaan ”perhetapaamis- ja/tai lapsitapaamisluvan saaneilla” on mahdollisuus lapsen tapaamisiin.

Vankilan työjärjestyksen mukaan vankilan turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja ratkaisee esittelystä suljettuun vankilan sijoitetun vangin ja tutkintavangin luvan lapsen tapaamiseen vankilassa (ensimmäinen käsittely) ja kyseisen luvan peruuttamisen. Työjärjestyksen mukaan rikosseuraamusesimiehet päättävät lapsen tapaamisen ajankohdasta vankilassa tapahtuvan lapsen tapaamisen jatkokäsittelyssä.

Tarkastuksella käytiin läpi lapsen tapaamista koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019. Ajanjaksolla järjestettiin 26 lapsen tapaamista, mutta tehtiin vain kaksi edellä mainittua ensimmäisen käsittelyn lapsen tapaamista koskevaa päätöstä, joista toinen oli kielteinen.

Vankilassa on rakennettu kaksiportainen järjestely tapaamisen myöntämiselle. Ensiksi apulaisjohtaja päättää yleisesti siitä, myönnetäänkö vangille tapaaminen ja jos se myönnetään, vanki voi sen jälkeen varata viikonlopputapaamisten varauslomakkeella tapaamisia niin kauan, ennen kuin apulaisjohtaja peruuttaa luvan. Viikonlopputapaamisten varauslomakkeen lopussa on kohdat päätökselle ja päätöksentekijän allekirjoitukselle. Tarkastuksella ei ole selvitetty, onko varauslomakkeisiin tosiasiallisesti tehty kyseiset päätökset tapaamisten myöntämisestä.

TVL:n 9 luvun 15 §:n mukaan lapsen tapaamisesta päättää toiminoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Säännökset eivät sinällään estäne sitä, että apulaisjohtajan tehtyä ensimmäisen myönteisen päätöksen toimivalta seuraavien päätösten osalta siirretään rikosseuraamusesimiehelle. Vankilan tarkoituksena on ilmeisestikin yksinkertaistaa ja sujuvoittaa menettelyä, mikäli sinällään on perustelua ja ymmärrettävää. AOA kiinnittää kuitenkin vankilan huomioita seuraaviin asioihin, joita se pitää ongelmallisena ja joihin pitää vankilassa kiinnittää huomiota.

Säännökset eivät siis sinänsä estä sitä, että apulaisjohtajan tehtyä ensimmäisen myönteisen päätöksen toimivalta seuraavien päätösten osalta siirretään rikosseuraamusesimiehelle. TVL:n perusteella on kuitenkin selvää, että toimivaltaisen virkamiehen on tehtävä hallintolain mukainen päätös jokaisen lapsen tapaamisen myöntämisen kohdalla erikseen.

Vankilan työjärjestyksen mukaan apulaisjohtajan esittelystä tekemän lapsen tapaamista koskevan päätöksen jälkeen seuraavat rikosseuraamusesimiehen tekemät päätökset tehtäisiin ilman esittelyä. Rikosseuraamuslaitoksesta annetuin valtioneuvoston asetuksen 8 §:n mukaan laitoksessa päätettävät asiat ratkaistaan esittelystä, jollei työjärjestyksessä tosin määrätä. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksen 21 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksessa ratkaistaan ilman esitettyä päätökset koskien tavanomaista osastosijoittelua, oman vaatteen haltuun antamisen epäämistä, esineen tai aineen hallussapidon epäämistä ja käyttörahan maksamista. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä ei siten ole määräystä siitä, että lapsen tapaamista koskevat päätökset voitaisiin tehdä ilman esittelyä. Asetuksessa ei nimenomaisesti todeta siitä, missä työjärjestyksessä annetaan määräykset ilman esittelyä päätettävistä asioista. AOA piti erittäin ongelmallisena kuitenkin sitä, että jokainen vankila tai rikosseuraamuslaitoksen muu yksikkö voisi itsenäisesti päättää siitä, mitä päätöksiä siellä tehdään esittelystä ja mitä ei tehdä. AOA:n käsityksen mukaan vankilan työjärjestyksessä ei voida antaa Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksestä poikkeavia määräyksiä asioista, joista voidaan päättää ilman esittelyä.

AOA piti ongelmallisena myös järjestyssäännön määräystä siitä, että ”perhetapaamis- ja/tai lapsitapaamisluvan saaneilla” on mahdollisuus lapsen tapaamisiin, koska lainsäädäntö ei tunne tällaisia yleislupia.

Valvomattomat tapaamiset (ns. perhetapaamiset)

Vankilassa on yksi valvoton tapaamistila. Tapaamiset kestävät 2,5 tuntia. Tapaamisia järjestetään viikonloppuisin ja arkipyhinä klo 9.15–11.45, 12.00–14.30 tai 14.45–17.15 sekä keskiviikkoisin klo 8.00–10.30, 12.00–14.30 tai 14.45–17.15. Vankilassa voidaan siten järjestää 9 tapaamista viikossa. Tämän lisäksi tapaamisia voidaan järjestää KKS-käytävän neuvotteluhuoneessa lauantaisin klo 9.15–11.45 tai 12.00–14.30 sekä sunnuntaisin tai arkipyhinä klo 9.15–11.45.

Tapaamistila oli asianmukainen ja siisti.

Vankilassa järjestetään varsinaisten valvottujen tapaamisten lisäksi myös isä-lapsiryhmä -tapaamisia, joka kokoontuu vankilan liikuntasalissa. Järjestyssäännön mukaan tapaamisen myöntämisessä arvioidaan ja sovelletaan tapaamisen myöntämisen edellytyksiä samoilla perusteilla kuin valvomattoman tapaamisen saamiseksi. Tapaamisia järjestetään keskimäärin kerran kuukaudessa.

Tarkastuksella käytiin läpi valvomatonta tapaamista koskevat päätökset ajalta 1.1.–31.3.2019. Vangeille oli myönnetty 20 tapaamista ja kielteinen päätös oli tehty seitsemässä tapauksessa. Anotuista tapaamisista myönnettiin noin 3/4. Päätösten perusteluiden perusteella vaikutti siltä, että päätösharkinnassa kiinnitettiin huomiota parisuhteiden kohdalla myös niiden todelliseen laatuun, eikä pelkästään ns. muodollisten edellytysten täyttymiseen, kuten lainsäädännön perusteella pitääkin toimia. Tarkastuksella saatiin toisenkinlaista tietoa. Tarkastettujen päätöstenkin perusteella jäi osittain epäselväksi, toimitaanko näin kuitenkin kaikissa tapauksissa.

Päätöksissä huomiota kiinnitti se, että osassa tapauksia asian käsittely on kestänyt erittäin kauan, jopa kaksi kuukautta. Hallintolain perusteella anomukset tulee käsitellä viivytyksettä, eikä näin pitkiä käsittelyaikoja voida pitää asianmukaisina.

Myönnettyjen ja anottujenkin tapaamisten määrä on erittäin vähäinen suhteessa siihen, kuinka paljon tapaamisia voitaisiin järjestää. Tältä kannalta olisi perusteltua harkita, tulisiko tapaamisten kestoa lisätä nykyisestä 2,5 tunnista, mikä on myös varsin lyhyt aika tapaamiselle.

Yhtä kielteistä päätöstä oli perusteltu sillä, että vangin edellisen tapaamisesta oli alle kuukausi. Asiakirjoista ilmenee, että edellinen tapaaminen oli ollut 2.1.2019 ja vanki anoi uutta tapaamista 31.1.2019. Vankiloissa on yleisesti sellainen käytäntö, että tapaamisia myönnetään lähtökohtaisesti kerran kuukaudessa johtuen tapaamisvuorojen määrän rajallisuudesta suhteessa vankimäärään ja jotta kaikille tapaamisen ehdot täyttävälle voitaisiin tasapuolisesti mahdollistaa tapaamisten saaminen. Sellaista säännöstä ei kuitenkaan ole, joka estäisi sen, etteikö

tapaamisia voitaisi myöntää useamminkin kuin kerran kuukaudessa. Kuten edellä olevasta ilmenee, vankilan tapaamisvuoroista käytetään vain pieni osa. AOA ei tältä kannalta nähnyt perusteita siihen, että tapaaminen voitaisiin evätä pelkästään sillä perusteella, että edellisestä tapaamisesta oli alle kuukausi.

Vankilan työjärjestyksen mukaan turvallisuudesta vastaava apulaisjohtaja ratkaisee vangin luvan valvomattomaan tapaamisen (ensimmäinen käsittely) ja rikosseuraamusesimiehet päättävät tapaamisen ajankohdasta tapaamisen jatkokäsittelyssä. Rikosseuraamuslaitoksen valvomattomista tapaamisista koskevia hakemus- ja päätöslomakkeita käytetään ilmeisesti ns. ensimmäisen käsittelyn ajan ennen kuin vangille myönnetään ensimmäinen tapaaminen ja sen jälkeen anomuksia käsiteltäessä käytetään vankilan omaa lomaketta ”Lupahakemus ja lupapäätös valvomattomaan tapaamiseen, jatkokäsittely”. Vankilalla on siten omanlaisensa tapa käsitellä myös valvomattomista tapaamisista koskevia anomuksia. Säännökset eivät sinällään estä sitä, että apulaisjohtajan tehtyä ensimmäisen myönteisen päätöksen toimivalta seuraavien päätösten osalta siirretään rikosseuraamusesimiehelle.

Rikosseuraamuslaitoksessa on laadittu uudet valvomattomista tapaamisista koskevat lomakkeet vankiloissa käytettäväksi ja ne on toimitettu myös vankiloihin. Lomakkeet on laadittu siten, että ne ohjaavat ja osaltaan yhdenmukaistavat vankiloiden päätöksentekoa asiassa. AOA pitää perusteltuna, että lomakkeita käytettäisiin kaikissa vankiloissa.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan tällä hetkellä vangeille myönnetään myös 5 tunnin pituisia valvomattomia tapaamisia. Vankilassa tullaan syksyllä 2019 järjestämään hallintopäätösten tekemistä ja päätöspäätösten kirjaamista koskevaa koulutusta. Vankilassa on ryhdytty toimenpiteisiin riittävien henkilökuntaresurssien saamiseksi valvomattomien tapaamisten valmisteluun niiden käsittelyajan merkittäväksi lyhentämiseksi.

Tapaamiset videoyhteydenvälityksellä (ns. Skype-tapaamiset)

Vankilassa on otettu laajasti käyttöön Skype-tapaamiset. Tällä hetkellä vankilassa on käytössä kaksi laitetta, joilla vangit voivat olla yhteydessä Skype:n välityksellä. Toinen laitteista käytetään hallintopuolen neuvotteluhuoneessa ja toista tapaamistilojen yhteydessä olevassa huoneessa. Suunnitelmissa on, että jokaiselle asuinosa-astolle tulee omat laitteet Skype-tapaamisiin.

Vanki hakee ensimmäistä tapaamista erillisellä hakemuslomakkeella ja ensimmäisen luvan myöntää asunto-osaston rikosseuraamusesimies. Ensimmäisen myönteisen lupapäätöksen jälkeen tapaamisten aikavaraukset tehdään erillisellä varauslomakkeella. AOA kiinnittää huomiota siihen, että ensimmäisen lupapäätöksen jälkeen varauslomakkeella anottuihin tapaamisiin tulee tehdä tapaamista koskeva päätös.

Skype-tapaamisia myönnetään lauantaisin ja sunnuntaisin klo 9.00–11.55 välisellä ajalla ja yksi tapaaminen kestää 15 minuuttia, eli 9 tapaamista päivässä. Tapaamisia on myönnetty erittäin paljon. Ajanjaksona 1.1.–31.3.2019 on tehty yhteensä 11 ensimmäisen käsittelyn päätöstä, jotka kaikki olivat myönteisiä päätöksiä ja tapaamisia on järjestetty yhteensä 138. Tapaamisia ovat käyttäneet erittäin paljon ulkomaalaiset vangit, mutta niitä on myönnetty myös suomalaisille vangeille.

Vankilan toiminta tapaamisten järjestämisessä on monilta osin esimerkillistä. Tarkastuksella haastatellut vangin olivat sinällään tyytyväisiä tapaamisten saamisiin, mutta pitivät 15 minuutin tapaamisia liian lyhyenä ja toivoivat niiden pidentämistä. AOA yhtyy siihen, että 15 minuutin tapaamista on pidettävä lyhyenä ja pitää perusteltuna selvittää mahdollisuuksia sen pidentämiseen esimerkiksi 30 minuuttiin. AOA on muidenkin vankiloiden tarkastusten yhteydessä kiinnittänyt lisäksi huomiota siihen, että Skype-tapaamisten järjestämisessä ei tulisi olla pelkästään tiettyjä ”jäykkiä” tapaamisaikoja, koska tapaamisia pystytään järjestämään varsin joustavasti. Koska suuri osa tapaajista asuu ulkomailla, tämä olisi tarvittaessa perusteltua ottaa huomioon tapaamisajankohdissa. AOA pitää perusteltuna, että Skype-tapaamista koskevia toimintatapoja joustavoitettaisiin. Edellä mainittuihin muutoksiin ei liene esteitä ainakaan sen jälkeen, kun vankilaan jo tilatut uudet laitteet ovat käytössä.

Järjestyssäännössä ei ole määräyksiä Skype-tapaamisten järjestämisestä, eikä myöskään tulo-oppaassa ole todettu asiasta mitään. Vankilan antamassa Skype-tapaamista koskevassa ohjeessa (26.3.2018) ei todettu myöskään siitä, milloin tapaamisia voidaan myöntää. Tapaamisten ajankohdat ilmenevät ainoastaan Skype-tapaamisten varauslomakkeesta. AOA:n käsityksen mukaan Skype-tapaamisen järjestämisestä tulisi antaa määräyksiä järjestyssäännössä samalla tavoin kuin menetellään muiden tapaamisten kohdalla.

AOA on katsonut, että vankeus- ja tutkintavankeuslakia ei voida tulkita siten, että Skype-tapaamiset ovat vaihtoehtoisia tavallisen valvotun tapaamisen kanssa. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on tammikuussa 2019 antamassaan ohjeessa todennut, että videoyhteyden välityksellä tapahtuvien tapaamisten tarkoituksena ei ole korvata valvottua tapaamista (3/601/2019). Vankilan Skype-tapaamisia koskevan ohjeen (26.3.2018) mukaan Skype-tapaaminen korvasi järjestyssäännön mukaisen valvotun tapaamisen. Saadun selvityksen mukaan vankilassa on 1.5.2019 otettu käyttöön uusi ohjeistus, joka ei ole ristiriidassa edellä mainitun kanssa.

Asiamiehen tapaaminen

Asiamiehen tapaamiseen käytetään pääasiassa kuulusteluhuoneita, joissa on valvontakamerat. Henkilökunnalle on annettu ohjeistus tilojen

kameravalvonnasta silloin, kun huonetta käytetään asiamiehen tapaamiseen. Sen mukaan tapaamisjärjestelyistä huolehtiva virkamies laskee rullaverhokaihtimen alas valvontakameran päälle ennen tapaamisen alkamista. Asiasta kerrotaan myös asiamiehelle hänen vankilaan saapuessaan. Tiloissa olevat valvontakamerat eivät kuuntele tai tallenna ääntä.

Mikäli asiamiehen tapaamisen valvomisen edellytykset täyttyvät, tapaaminen järjestetään tällöin valvotussa tapaamistilassa. TVL 9 luvun 4 §:n (VL 13:6) mukaan valvontakameralla tapahtuvaa valvontaa ei saa tallentua. Keskusvalvomossa onkin painike, josta voidaan katkaista valvontakameran tallennus kyseisessä tilassa.

Tavaroiden vastaanottaminen

TVL 9 luvun 9 §:n (VL 13:12) mukaan tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. Tarkempia määräyksiä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanotettaessa annetaan 10 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa vankilan järjestyssäännössä.

Järjestyssäännön mukaan vanki voi ottaa vastaan henkilökunnan luvalla tapaamisen yhteydessä enintään 5 kpl aikakausi- tai sanomalehtiä, 5 kpl kirjoja ja vähäisen määrän muuta omaisuutta. Tapaaja voi tuoda aikakausi- ja sanomalehdet henkilökunnalle tapaamistilaan ja tarkastuksella saadun tiedon mukaan ne annetaan vangin varsin nopeasti tarkastuksen jälkeen vielä saman päivän aikana. Muut tavarat on jätettävä vankilan portille henkilökunnan tarkastettavaksi.

Järjestyssäännön mukaan vangille voidaan tuoda tavaraa toimittamalla se vankilan portille arkipäivisin klo 7.00–19.00 välisenä aikana tai lähettämällä ne postitse. Tarkastuksella vankilan portilta saadun tiedon perusteella vangille tuotavien tavaroiden vastaanotto vaikuttaa järjestetyn vankilassa poikkeuksellisen joustavasti.

7.6 Puhelimen käyttö

Kaikilla asuinosaistoilla on puhelinkopit, joissa vanki pystyy puhumaan ilman, että muut pystyisivät kuulemaan keskustelun. Vankien yksityisyyden suoja on turvattu poikkeuksellisen hyvin puheluiden aikana.

Tarkastuksella ongelmalliseksi ilmeni kuitenkin vankien tosiasiallinen mahdollisuus puhelimen käyttöön. Asia on ongelmallinen erityisesti osastolla 3, mutta myös osastolla 4 tilanne ei ole kovin hyvä. Vankivastaanotolla ja tarkastuksen aikana muutenkin vangit toivat esille huonot mahdollisuudet puhelimen käyttöön. Tarkastuksella ilmeni, että vangit jättivät ulkoilunkin väliin voidakseen soittaa.

Järjestyssäännön mukaan vangeilla on mahdollisuus puhelimen käyttöön osastojen ollessa auki. Sellien ovet ovat auki kolme tuntia päivässä, mutta koska kyseiseen kolmen tunnin aikaan sisältyy tunnin ulkoilun lisäksi kolme päivittäistä ruokailua ruokalassa, on puhelimen käyttöaika melko vähäinen. Osastolle 3 oli sijoitettuna 24 vankia ja osastolle 4 oli sijoitettuna 14 vankia. Vankien lukumäärä huomioiden on selvää, että puhelimen käyttöaikaa ei ole päivittäin montaa minuuttia vankia kohden.

Tarkastuksella vankilan johto pohti mahdollisuutta, että osastolle 3 sijoitettaisiin myös toinen puhelinkoppi. AOA piti asiaa erittäin kannatettavana. AOA kiinnittää huomiota päätöksessään (EOAK/5457/2017) toteamaan siitä, ettei näe perustetta siihen, miksi vangeille ei voitaisi antaa mahdollisuutta soittaa puhelimella myös osaston ollessa suljettuna.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan vankila on ryhtynyt toimenpiteisiin toisen puhelinkopin hankkimiseksi osastolle 3 ja se tullaan ottamaan käyttöön viimeistään lokakuussa 2019. Tällä hetkellä vangeilla on tarvittaessa mahdollisuus puhelimen käyttöön myös osaston ollessa suljettuna.

7.7 Internetin käyttömahdollisuus

Ajanjaksona 1.1.–31.3.2019 vankilassa ei ole tehty yhtään internetin käyttöä koskevaa päätöstä. Vankilassa ollaan kuitenkin ottamassa käyttöön vankien mahdollisuus valvottuun internetin käyttöön. Vankilaan ollaan hankimassa jokaiselle asuinosaosastolle oma tietokone. Tietokoneet on tilattu, mutta niitä ei ole vielä saatu käyttöön. Sähköisen asiointin laitteet otetaan käyttöön osastoilla 3 ja 4 toukokuun 2019 loppuun mennessä. Asuinosaosto 2:n, johon on sijoitettu pakkokeinolain nojalla erillään pidettäviä vankeja, sähköisen asiointin tarve kartoitetaan vuoden 2019 aikana.

Avovankilaosastolla vangeilla on mahdollisuus internetin käyttöön vankilassa. Vangit voivat käydä myös paikallisessa kirjastossa käyttämässä internetiä.

7.8 Vangin oikeus yksityisyyteen

Yksityisyydensuoja eristyksellin wc:tä käytettäessä

Kameravalvottuihin eristykselleihin liittyy erityiskysymyksenä vangin wc:n käyttö. Kaikissa niissäkin tilanteissa, joissa vangin kameravalvonta on sallittua, ei voida pitää hyväksyttävänä, että vangin wc-asiointi voi tulla tarkkailtavaksi. Se on hyväksyttävää vain vangin ollessa sijoitettuna eristämistarkkailuun ja tällöinkin pitää pyrkiä järjestelyihin, joilla säilytetään edes vähäinen yksityisyys vangin käytessä wc:tä. Vankiloissa on yleensä toimittu niin, että valvontakameran kuva on sumennettu wc-istuimen kohdalla.

Keskusvalvomosta ilmeni, että valvontakameran kuvassa näkyy molempien eristyssellien wc-istuin. Vankilassa oltiin tietoisia ongelmasta ja siitä oltiin oltu yhteydessä myös aluekeskukseen. Valvontakamera on sijoitettu sillä tavalla sellin takaseinän takana olevien kaltereiden taakse, että wc-istuimen kohdan sumentaminen on ongelmallista.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan vankila ottaa viipymättä yhteyttä aluekeskuksen kiinteistöpäällikköön ja vankilan turvatekniikan palveluntarjoajaan ongelman korjaamiseksi.

Vankien nimet sellien ovissa

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että sellien ovissa oli siellä asuvien vankien vankinumeroiden lisäksi myös heidän sukunimet. Poikkeuksen muodostivat ainoastaan osastolla 2 sijoitetut pakkokeinolain perusteella erillään pidettävät vangit, joiden ovessa oli ainoastaan vangin vankinumero.

Aikaisemmin oli yleinen käytäntö vankiloissa, että sellien ovessa oli vangin nimi. Vankiloiden tarkastuksilla ei ole pitkään aikaan enää havaittu kyseistä toimintatapaa. Toimintatapa on ongelmallinen vangin yksityisyyden suojan ja turvallisuuden kannalta. AOA katsoi, että vankilan tulisi luopua kyseisestä käytännöstä.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan vankien nimet tullaan poistamaan sellien ovista 26.7.2019 mennessä.

Asuttaminen kahden hengen selleihin

TVL 3 luvun 2 §:n mukaan tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen huoneeseen. Todettakoon, että vankeuslaissa ei ole vastaava säännöstä vankeusvankien sijoittamisen osalta. YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (Mandela Rules) mukaan tutkintavangit on sijoitettava nukkumaan yksin erillisiin huoneisiin, jollei paikallisesti noudateta ilmastosta johtuen muuta syytä (sääntö 113). Euroopan neuvoston vankilasääntöjen mukaan tutkintavangit on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen selleihin, jollei heille olisi hyötyä asuintilojen jakamisesta toisen tutkintavangin kanssa tai jollei tuomioistuin ole antanut erityismääräystä siitä, millaisiin asuintiloihin tietty tutkintavanki tulisi sijoittaa (kohta 96).

Suljettujen vankiloiden selleistä suuri osa on tällä hetkellä yhden hengen sellejä. Vaikka vankila on tutkintavankila, niin valtaosa selleistä on tästä huolimatta kahden hengen sellejä. Vaikka tutkintavankeuslain säännös ei velvoita tutkintavankien sijoittamaan yhden hengen selleihin, AOA saattaa edellä todetun huomion vankilan, aluekeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

7.9 Vastaanotto-osaston toiminta ja omaisuuden hallussapitoa koskevat asiat

Tarkastuksella jäi osittain epäselväksi, millaiset mahdollisuudet vangeilla on käytännössä päästä vastaanottoon. Vastaanoton henkilökunnalta saadun tiedon mukaan vangeilla on mahdollisuus päästä itse käymään vastaanottoon joka toinen viikonloppu; toisena viikonloppuna siellä käy osasto 2 ja toisena osastot 3 ja 4. Tarkastuksella asiasta haastatelluista vangeista enemmistö ei ollut tietoinen asiasta.

Tulo-oppaan mukaan vankilan vastaanotossa asiointi tapahtuu vastaanottoaikoina, jotka ovat vuoroviikon eri osastoilla. Oppaan mukaan asioinnin tarve ilmoitetaan vastaanoton vartijoille osoitetulla asiointilomakkeella, joiden perusteella vastaanoton vartijat kutsuvat vastaanottoon. Osastojen päiväjärjestyksissä tai muustakaan vankilan kirjallisesta materiaalista ei ilmene, että vangeille on joka toinen viikonloppu mahdollisuus päästä vastaanottoon. AOA pitää tärkeänä, että vangeille kerrotaan selvästi siitä, koska heillä on mahdollisuus päästä vastaanottoon.

Vankien omaisuuden haltuun antaminen tapahtuu vastaanoton kautta ja sen toimivuudella on suuri merkitys vankien olosuhteiden ja vankilan ilmapiirin kannalta. EOA:n ratkaisuissa on katsottu, että vangin tulisi saada viikon sisällä vastaanotossa oleva tavaransa, jos siihen on tarvetta ja tarvittaessa tätä nopeamminkin esimerkiksi vaatteiden osalta, jos säätilassa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan vankilassa on ryhdytty toimenpiteisiin vastaanoton toimintamallien muuttamiseksi sellaisiksi, että vangilla saapunut omaisuus luovutetaan vangille viimeistään seitsemän päivän kuluessa. Tarkoituksena on, että muutokset otetaan käyttöön viimeistään syksyn 2019 alussa ja muutoksista tullaan tiedotamaan vangeille.

Omaisuuden hallussapitoa koskevien päätösten tekeminen

Vangilla on muutoksenhakuoikeus omaisuuden hallussapidon epäämistä koskevista päätöksistä. Mikäli vanki pyytää saada haltuunsa tietyn tavaransa ja sitä ei hänelle anneta, asiassa on tehtävä perusteltu hallintopäätös muutoksenhakuohjauksin. Vankilan selvityksen mukaan siellä noudatetaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen menettelytapaohjetta, jonka mukaan ”omaisuuden hallussapitoon liittyen muutoksenhakuoikeuden toteuttaminen edellyttää, että vankia, jolle ei anneta haltuun hänen suullisesti pyytämäänsä omaisuutta, ohjataan halutesaan tekemään kirjallinen pyyntö omaisuuden haltuun saamisesta. Vangin pyytäessä kirjallisesti esimerkiksi toisesta laitoksesta tuomaansa omaisuutta haltuunsa, tulee vankilan antaa omaisuuden hallussapitoon epäämistä koskeva kirjallinen päätös oikaisuvaatimusosoitukseensa. Tällöin vangilla on mahdollisuus vaatia päätöksen oikaisua

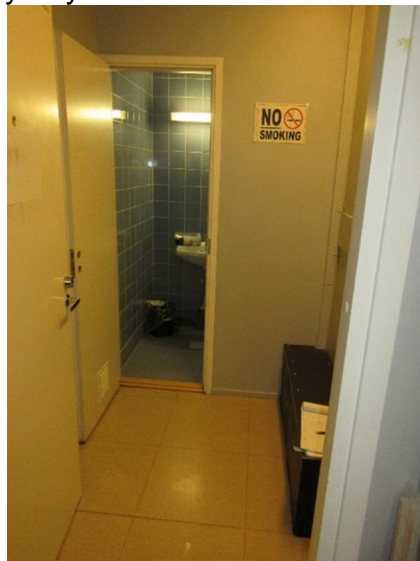
ja siten saattaa asia [rikosseuraamusalueen] aluejohtajan ratkaistavaksi. Viime kädessä päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen.” Vastaanoton seinällä oli henkilökunnalle osoitettu menettelytapaohje, millä tavalla on toimittava, mikäli vangin pyytämää esinettä tai vaatetta ei voida antaa hänelle haltuun.

Vankilaa pyydettiin toimittamaan kolmen kuukauden ajalta (1.1.–31.3.2019) omaisuuden hallussapitoa koskevat kielteiset päätökset. Saadun selvityksen mukaan kyseisenä aikana tehtiin kaksi kielteistä omaisuuden haltuun antamista koskeva päätöksiä. Kummassakin tapauksessa oli kyse Backgammon-lautapelistä.

Kielteisten hallussapitopäätösten vähäinen määrä herättää kysymyksen siitä, toimitaanko asiassa aina säännösten mukaisesti. AOA kiinnittää tämän johdosta vankilan huomiota siihen, että hallussapidon epäämistapauksissa tehdään asianmukaiset päätökset muutoksenhakuohjauksin.

Sumput

Vastaanotossa on kaksi sumppua, joihin vankilaan saapuvat ja sieltä lähtevät vangit sijoitetaan lyhytaikaisesti. Sumput olivat siistissä kunnossa ja niissä oli wc-tilat. Sumpuissa oli myös hälytyslaitteet, joista sai yhteyden keskusvalvomoon.

Tutkintavankien oikeus omien vaatteiden käyttämiseen

TVL 3 luvun 3 §:n mukaan tutkintavanki saa käyttää omia vaatteitaan, jollei siitä aiheudu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle, vankilan turvallisuudelle tai tutkintavangin terveydelle.

Tutkintavankien syyttömyysolettamankin perusteella pääsääntönä on, että tutkintavanki saa käyttää omia vaatteitaan vankilassa. Omien vaatteiden käytön mahdollisuus tarkoittaa sitä, että mikäli tutkintavangilla ei

ole vankilaan saapuessaan omia vaatteita, vangilla tulee tällöin olla mahdollisuus vaatteiden saamiseen vankilaan.

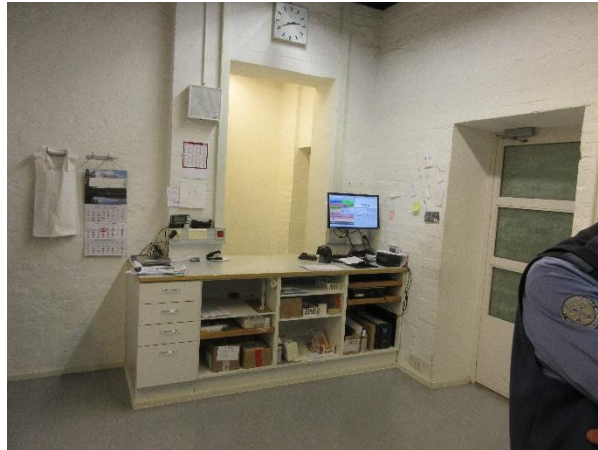
Tarkastuksen vankivastaanotolla (7.5.2019) kiinnitettiin huomiota siihen, että eräällä tutkintavangilla oli vankivaatetus. Vanki kertoi kysyttäessä käyttävänsä vankivaatteita, koska ei ollut saanut haltuunsa tapajansa kymmenen päivää aiemmin tuomia omia vaatteitaan. Poliisivankilasta saapuessaan vangilla oli ollut mukana yksi paita ja housut, mutta niiden ollessa likaisena vanki joutui käyttämään vankivaatteita.

Tarkastuksella vastaanotossa käynnin aikana asiaa selvittäessä vastaanotosta löytyi (7.5.2019) vastaamattomana kyseisen tutkintavangin asiointilomakkeella esittämä pyyntö vaatteiden saamisesta, eikä kyseisiä vaatteita löytynyt myöskään hänen vastaanotossa olevista tavaroistaan. Tarkastuksella vankilan portilta kuitenkin varmistui, että tapaja oli tuonut hänelle lauantaina 27.4.2019 kaksi kassillista vaatteita. Vastaanotto-osastolla käynnin jälkeen vastaanoton vartijat olivat selvittäneet, missä vangille toimitettu omaisuus oli ja 8.5.2019 vaatteet löydettiin tilasta, jossa vangeille toimitetut tavarat tarkastetaan läpivalaisulaitteella ja huumekoiran avulla. Tavarat on tämän jälkeen samana päivän tarkastettu ja kirjattu ja jätetty erilliseen muovipussiin odottamaan niiden luovuttamista vangille. Vaatteet on luovutettu vangille 10.5.2019 hänen saapuessa takaisin vankilaan. Vaatteiden tarkastaminen on siten kestänyt 11 päivää, mitä on pidettävä aivan liian pitkänä aikana.

Yleisemminkin henkilökunnan kertoman mukaan omien vaatteiden tarkastaminen saattaa kestää muutamia päiviä. AOA kiinnittää vankilan huomiota siihen, että tutkintavangille on annettava mahdollisuus omien vaatteiden käyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että vaatteet tulee tarkastaa erityisen nopeasti erityisesti silloin, kun tutkintavanki saapuu vankilaan. Ei ole perusteltua, että tutkintavanki joutuu vaatteiden tarkastamisen viiveiden vuoksi käyttämään vankivaatetusta.

7.10 Laitosmyymälän toiminta ja ruokailu

Vangeilla on mahdollisuus ostaa tuotteita laitosmyymälästä kerran viikossa. Vanki täyttää osastolla ostolomakkeen ja palauttaa sen osaston postilaatikkoon. Vangin käyvät itse hakemassa laitosmyymälästä tilatut tuotteet, jotka ovat siellä valmiiksi pakattuina. Laitosmyymälä on vanhanajan kioskityyppinen, jossa asiakas ei pääse sisälle kioskiin vaan tavarat annetaan tiskin kautta.

Laitosmyymälään eivät pääse käymään itse yksinäisyysrangaistusta suorittavat, järjestysrikkomuksen selvittämisen johdosta erillään pidettävät, turvaamistoimenpiteiden kohteena olevat, pakkokeinolain perusteella erillään pidettävät ja matkaselliosastolla asuvat vangit. Henkilökunta toimittaa mainituille ostokset tilauslistan perusteella.

Vankilan ohjeistuksen mukaan matkaselliin ei voida toimittaa kuitenkaan erillisellä tilauslistalla olevia tuotteita, joita ovat mm. appelsiinit, banaanit, tomaatit, omenat ja klementiinit. Koska matkaselleissä ei ole jääkaappeja, hedelmät ovat sellaisia, jotka säilyvät siellä paremmin kuin monet muut laitosmyymälässä myytävät elintarvikkeet. Tältä osin vankilan toimintatapa asiassa vaikuttaa kummalliselta.

Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vangeilla on myös käytännössä mahdollisuus hankkia tavaroita ns. kaupunkiostona pois lukien matkaselliosastolle sijoitetut vangit.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan vankila valmistelee jääkaapin ja mikroaaltouunin sijoittamista matkasellien yhteyteen. Tämän jälkeen vankila ei näe estettä tuotteiden toimittamiseen matkasellien vangeille.

Maksukorttien haltuun antaminen

Tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että maksukortteja ei annettu vangeille vankilassa haltuun, vaan niitä säilytetään vankilan päivytyksessä. Laitosmyymälässä maksaminen tapahtuu siten, että vanki merkitsee maksulaitteeseen tunnuksensa, mutta maksukortti on koko ajan henkilökunnan hallussa.

AOA:n päätöksessä (EOAK/252/2018) on otettu kantaa Rikosseuraamuslaitoksen antamaan määräykseen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymistä maksukorteista (5/004/2018). Määräyksen mukaan jokainen vankila tekee itse päätöksen siitä, voidaanko maksukortteja antaa vankien haltuun. Päätöksessä yhdyttiin oikeusministeriön näkemykseen ja katsottiin mm., että Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen

totoimivallan piiriin ei kuulu antaa kyseisen sisältöistä määräystä maksukortin haltuun antamisen epäamisestä. AOA saattoi käsityksensä tarpeesta muuttaa määräystä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Vankien ruokailun järjestäminen

AOA huomioi myönteisenä asiana, että ruokailut on järjestetty siten, että vangit viedään ruokalaan syömään. Ainoastaan osastolle 2 sijoitetut vangit ruokailevat asuinosaastolla omassa sellissä.

Ruokala on sama, jossa myös henkilökunta ruokailee, ja henkilökunnalle on siellä oma pöytä. Tarkastuksella myös ruokailtiin ja ruoka oli maistavaa.

Ramadanin aikainen ruokailu

Osastojen ilmoitustaululla oli siitä, miten Ramadanin aikainen ruokailu järjestetään, mikäli vanki haluaa tällöin paastota. Ohje oli suomeksi ja englanniksi.

7.11 Kirjasto ja kirjojen lainaaminen

Kirjaston tilat olivat suuret ja poikkeuksellisen hyvät ja kirjavalikoima oli laaja. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan kaikille vangeille on järjestetty mahdollisuus päästä kirjastoon kerran viikossa. Saadun tiedon mukaan vangeilla on mahdollisuus lainata kirjoja erityisohjaajan kautta kaukolainana yleisistä kirjastoista.

7.12 Ulkoilupihat ja liikunnan harrastaminen

Vankilassa on liikuntasali ja hyvin varustettu kuntosali. Päiväjärjestyksien perusteella osastojen 3 ja 4 vangeilla on mahdollisuus käydä salilla 2–3 kertaa viikossa. Osaston 2:n muilla kuin pakkokeinolain nojalla erillään pidettävillä vangeilla on mahdollisuus käydä salilla kolme kertaa viikossa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan ohjaajan vievät erilläänpitorajoituksen kohteena olevia vankeja salille kaksi kertaa viikossa.

Vankilan suuri ulkoilupiha on hyvin varustettu ja siellä on mm. painonostovälineet. Ulkoilupiha on kooltaan sellainen, että se mahdollistaa liikunnan harjoittamisen ulkoilun aikana.

Edellä mainitun ulkoilupihan lisäksi pakkokeinolain nojalla erillään pidettäviä varten on omalla ulkoilupihalla kolme erillistä ulkoilutilaa pinta-alaltaan 35 m². Rikosseuraamuslaitoksen vankilasuunnitteluohjeen mukaan erillään ulkoilevien vankien ulkoilutilan tulee olla kooltaan vähintään 70 m² ja tilat tulee pyrkiä tekemään mahdollisimman valoisiksi ja näkymä tiloista suunnittelemaan niin, että tilan vaikutelma on avara. Ulkoilutilat ovat varsin ankeat, eivätkä ne kunnolla mahdollista liikunnan harjoittamista. Euroopan neuvoston vankilasääntöjen ja YK:n vankeinhoidon vähimmäissäännöt (Nelson Mandela -säännöt) mukaan vangilla tulee olla mahdollisuus harrastaa vähintään tunti liikuntaa ulkoilmassa. Häkkiulkoilutilat eivät ole ongelmattomia liikunnanharrastamisen kannalta, vaikka selvästi huonompiakin erillään ulkoilevien ulkoilupihoja on tullut vankiloita tarkastettaessa vastaan. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan ohjaaja vie kuitenkin välillä vankeja ulkoilutilojen ulkopuolella olevaan laajemmalle alueelle ulkoiluun, jossa on myös kuntoiluvälineitä. AOA piti tätä erittäin perusteltuna ja kannatettavana toimintatapana.

Kaikista ulkoilupihoista puuttuvat myös katokset. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilassa on ryhdytty toimenpiteisiin sadekatoksen rakentamiseksi suureen ulkoilutilaan. Vankilassa on jo tehty suunnitelmat sadekatoksen rakentamiseksi ja pohjatyöt on tehty. Vankilassa odotettiin enää Senaatti-kiinteistöjen päätöstä katoksen rakentamisesta.

AOA Pajuoja on päätöksessään (5.11.2015, dnro 4570/4/14) ottanut kantaa ulkoiluolosuhteisiin. Päätöksessä todetaan, että vankilan tulee edistää vankien mahdollisuutta ulkoilla sään sitä estämättä ja yhdytään CPT:n suositukseen, että vangeilla tulee olla mahdollisuus suojautua huonolta säältä. CPT on jo pitkään säännönmukaisesti suositellut maa-kohtaisissa tarkastusraporteissaan, että vankien ulkoilualueilla tulee olla sadekatos. Edellä todetussa päätöksessä viitataan myös aikaisempaan päätökseen, jossa todettiin, että olisi perusteltua antaa vankien käyttöön asianmukaiset sadevarusteet ulkoilun ajaksi. Varsinkin, jos vankilan ulkoilualueella ei ole riittävän suurta katettua tilaa, vangille annettavaan asianmukaiseen vaatetukseen kuuluu myös sateelta suojaavat varusteet. Tarkastuksella asiaa selvittäessä osastolla ei ollut sadetakkeja, joita annettaisiin vangeille silloin kun ulkoilun aikana sataa. Rikosseuraamuslaitoksen vankien laitosvaatetusta koskevan 1.4.2016 voimaan tulleen määräyksen (1/004/2016) mukaan vankila hankkii tarvittavat sadevaatteet vankien yhteiskäyttöön ulkoilua varten. Todettakoon, että esim. Riihimäen, Turun ja Mikkelin vankilaan vangeille on hankittu sadevaatteita ulkoilua varten.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan vankilan sisätiloihin ulkoilupihojen yhteyteen on 19.7.2019 asennettu laatikot, joissa on tarpeelliset määrät eri kokoisia sadetakkeja ja -housuja vankien yhteiskäyttöön ulkoilun ajaksi.

7.13 Eristys- ja matkaselliosaston olosuhteet ja niihin sijoittaminen

Rangaistusselli

Vankilassa on yksi rangaistusselli, jossa pannaan täytäntöön yksinäisyysrangaistukset. Selli ei eroa normaalista asuinsellistä muuten kuin siinä, että siellä ei ole televisiota. Tarkastuksen aikana keskusteltiin sellissä yksinäisyysrangaistusta suorittavan vangin kanssa. Sellin olosuhteissa ja yksinäisyysrangaistuksen toimeenpanotavassa ei havaittu huomautettavaa.

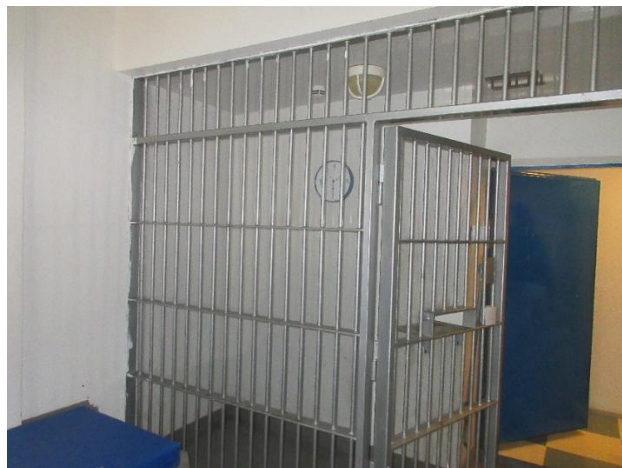
Edellisellä tarkastuksella kiinnitettiin huomiota ikkunan karmissa olevaan ulos asti ulottuvaan reikää. Tarkastuksella huomioitiin, että karmi oli korjattu.

Edellisellä tarkastuksella kiinnitettiin huomiota siihen, että yksinäisyysrangaistusta suorittava vanki ei ole ollut sijoitettuna tyhjänä olevaan rangaistusselliin, vaan hän oli eristyssellissä. Tarkastuksella nyt saadun tiedon mukaan yksinäisyysrangaistukset pannaan aina täytäntöön rangaistussellissä ja eristysselliä käytetään täytäntöönpanossa ainoastaan silloin, kun samaan aikaan pannaan täytäntöön useampia yksinäisyysrangaistuksia. TVL:n mukaan kurinpitörangaistus on pantava täytäntöön viipymättä. AOA kiinnittää vankilan huomiota siihen, että säännös ei tarkoita sitä, että yksinäisyysrangaistus tulisi panna täytäntöön heti kurinpitopäätöksen jälkeen, vaan vankilalla on mahdollisuus siirtää yksinäisyysrangaistuksen alkamisajankohtaa, jos toinen vanki on tällöin suorittamassa rangaistussellissä rangaistustaan.

Tarkkailu- ja eristämistarkkailusellit

Vankilassa on kaksi kameravalvottua eristysselliä, joita voidaan käyttää eristämistarkkailuun ja tarkkailuun. Kutsupainikkeella vanki voi olla puhumalla yhteydessä keskusvalvomoon ja eristyssellien vieressä olevaan asunto-osaston 2 valvomoon, mutta niistä ei voida vastata takaisin. Selleissä on betoniset kalusteet. Sellien olosuhteissa ei ollut huomautettavaa. Edellä kohdassa 7.8 on kiinnitetty huomiota kameravalvonnan ongelmallisuuteen wc:n kohdan osalta.

Sellin kaltereiden ulkopuolella seinään on kiinnitetty kello, josta vanki näkee kellonajan. Tällainen toimintatapa on vankiloissa poikkeuksellista. AOA piti suotavana, että muissakin vankiloissa meneteltäisiin samalla tavoin.

Ajalla 1.1.–31.3.2019 yhtään vankia ei ollut sijoitettuna eristämistarkkailuun. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangit viedään henkilönkatsastukseen epäiltäessä heitä kiellettyjen aineiden kehonsisäistä kuljetusta. Kyseisenä ajankohtana vanki oli viety kaksi kertaa henkilönkatsastukseen. Henkilönkatsastusta koskevissa päätöksissä kiinnitettiin huomiota siihen, että niistä puuttui kokonaan perustelut sille, miksi henkilönkatsastuksen edellytysten katsottiin tapauksissa täyttyvän.

Tarkastuksella käytiin läpi tarkkailuun sijoittamista koskevat päätökset ajalla 1.1.–31.3.2019. Kyseisenä aikana tarkkailuun oli sijoitettuna 18 vankia. Määrää on pidettävä suurena ottaen huomioon tarkkailuun sijoittamiselle asetettu korkea kynnyks. Tarkkailuun sijoittamista on perusteltu lähinnä vangin päihtymyksellä vankilaan saapuessaan. Tarkkailuun sijoittamisen edellytyksenä päihtymyksen perusteella on TVL 13 luvun 3 §:n mukaan kuitenkin se, että se on välttämätöntä päihtyneen tai päihdyttävien aineiden käyttämisen vieroitusoireista kärsivän vangin terveydentilan seuraamiseksi ja hänen turvallisuutensa varmistamiseksi. AOA kiinnittää vankilan huomiota tarkkailuun sijoittamisen edellytysten täyttymisen tarkkailupäätöksiä tehtäessä.

Tarkkailupäätöksissä kiinnitti huomiota myös niiden päätöksentekijä. TVL:n mukaan tarkkailuun sijoittamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies, mutta kiireellisissä tapauksissa, jossa asia ei siedä viivytystä, tarkkailusta voi päättää myös valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Päätöksistä ilmeni kuitenkin, että valvonnan esimiestehtävissä toimivat virkamiehet (rikosseuraamusesimies) olivat tehneet kaikki tarkkailupäätökset.

Vankilaan oli hankittu Rikosseuraamuslaitoksen ohjeen mukainen tarkkailuvaatetus, joita käytetään erityisesti itsemurhariskitapauksissa. AOA havaintojen mukaan kyseisen vaatetuksen hankkiminen vankiloihin on poikkeuksellista ja harvinaista Rikosseuraamuslaitoksen ohjeistuksesta huolimatta.

Matkasellit

Vankilassa on kaksi matkaselliä. Toinen on pieni selli, jossa on kaksi kerrossänkyä (MS 2). Sellin on tarkoitettu tupakoimattomille vangeille. Toinen matkaselli on kooltaan suurempi. Matkasellit olivat varsin siistit ja seinillä ei ollut kirjoituksia. Toisen matkasellin (MS1) wc-tilan katossa oli reikä. Molempiin oli viime tarkastuksen jälkeen asennettu ikkunoihin verhot.

Jokelan vankilan järjestyssäännön mukaan matkaselliosastolle voidaan osastopaikkaa odottavien, siirtyvien vankien ja käräjämatkalla olevien vankien lisäksi sijoittaa myös lyhytaikaisia sakko- ja vankeusvankeja.

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen Vankien asumisesta ja perushuollosta (19/004/2010) ja sen mukaan matkasellejä ei lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi. Matkasellejä ei ole siten tarkoitettu vankien vakituiseen asuttamiseen vaan heidät pitää siirtää normaaleille asuinosaustoille mahdollisimman nopeasti. Jokelan vankilan matkasellit ovat myös olosuhteiltaan sellaiset, ettei vankia tule sijoittaa niihin yhtään pidemmäksi ajaksi kuin on välttämätöntä. Matkaselliin asutettujen mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella rajoittuu lähinnä tunnin päivittäiseen ulkoiluun. Sakkovankien sijoittamiseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin vankeusvankeihin ja heillä on samanlaiset oikeudet saada osallistua erilaisiin toimintoihin. AOA toteaa, että matkaselliin ei voida siten asuttaa lyhytaikaisia sakko- ja vankeusvankeja ja järjestyssäännön määräys asiasta on siten erittäin ongelmallinen.

Tarkastajien havaintojen ja tarkastuksen aikana saatujen tietojen perusteella on mahdollista, että tutkintavanki, sakkovanki tai vanki voi joutua viettämään matkasellissä pidemmän aikaa kuin sijoittelun kannalta on välttämätöntä.

Matkaselliosaston päiväjärjestyksen mukaan matkasellissä ulkoilu, suihku ja puhelimen käyttö järjestetään vartijoiden ollessa paikalla. Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan vastaanoton vartijat vastaavat myös matkaselliosaston toiminnasta. Tämän vuoksi ulkoilun, suihkun ja puheluiden toteuttaminen riippuu vartijoiden muiden tehtävien aikatauluista. Tarkastajien havaintojen perusteella jäi epäselväksi, toteutuuko esimerkiksi suihkussa käynti päivittäin. Kuten edellä on todettu, matkaselliosaston tutkintavangeilla on muita rajallisemmat ostosmahdollisuudet. Kummallakaan tarkastusaikaan matkaselleissä olleella vangilla ei ollut omia vaatteita.

AOA ei pitänyt matkaselliosaston järjestelyjä tyydyttävänä. AOA:n käsityksen mukaan vangit tulisi pyrkiä siirtämään pois matkaselleistä nykyistä nopeammin. Hän ei pitänyt myöskään perusteltuna sitä, että päivittäisten perustoimintojen toteutuminen on riippuvaista vartijoiden muista aikatauluista. Olisi perusteltua, että osaston päiväjärjestyksessä näihin toimintoihin olisi varattu aika kuten muillakin osastoilla.

Tarkastuksella selvitettiin tarkemmin toisen tarkastuksen aikaan (8.5.2019) matkasellissä olleen vangin tilanne. Vanki oli ollut matkasellissä 25.4.2019 lukien, eli lähes kaksi viikkoa odottamassa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen päätöstä siitä, mihin vankilaan hänet sijoitetaan ja peruutetaanko hänen avolaitosmääräys. Vankila oli 1.5.2019 laittanut vireille vangin sijoittelun ja vanki oli samana päivänä antanut positiivisen virtsanäytteen, joka oli lähetty varmennettavaksi. Arviointikeskus on tehnyt 17.5.2019 päätöksen vangin sijoittamisesta Helsingin vankilaan, jonne hänet on siirretty 20.5.2019.

Arviointikeskuksesta saadun selvityksen mukaan esittelijä oli odottanut asiassa päihdetestin varmistusta, vaikka se ei ole yksinään ratkaissut esitystä. Vankitietojärjestelmässä ei ollut vielä merkintää siitä, koska päihdetestin tulos on varmistunut, mutta arviointikeskuksen arvion mukaan asia on ollut arviointikeskuksessa vailla käsittelyä noin viikon ajan. Arviointikeskuksen laitossijoittelua koskevaa päätöstä perusteltiin myös sillä, että vangin epäiltiin syyllistyneen rikokseen ennen vankilaan saapumista. Saadun tiedon arviointikeskuksessa on ollut ajankohdана poikkeuksellisen vaikea ruuhka kahden henkilön siirryttyä muualle töihin.

Vankilalta oli kestänyt kuusi vuorokautta laittaa vangin sijoittelu vireille, arviointikeskuksessa asia on ollut vireillä 16 päivää ennen päätöksen tekemistä asiassa. Vanki oli ollut 26 päivää asutettuna matkasellissä ennen siirtymistään Helsingin vankilaan. AOA katsoi, että tapauksessa vangin sijoitteluasian vireille laittaminen ja sijoittelupäätöksen tekeminen ovat kestäneet tapauksessa aivan liian kauan ja kiinnittää vankilan ja arviointikeskuksen huomiota edellä todettuun.

Jokelan vankilasta saadun tiedon mukaan 1.7.2019 lähtien matkasellien sijaan muihin vankiloihin siirtoa odottavat vangit voidaan sijoittaa myös asuinosaastolla 4 odottamaan päätöstä sijoittamista koskevassa asiassa. Matkaselliosaston 1.7.2019 voimaan tullessa päiväjärjestyksessä on määritetty ajankohdat ulkoiluun ja suihkussa käyntiin.

7.14 Päihdevalvontaan liittyvät asiat

Virtsanäytteenottotila on vastaanotto-osastolla. Tila on asianmukaisesti suunniteltu ja valvontatila on erotettu peililasilla wc-tilasta. Tilojen yhteydessä on myös asianmukaiset odotustilat (toinen sumpuista), mikäli näytteen antaminen ei heti onnistu. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangilla on mahdollisuus näytteen antamiseen 6–7 tunnin ajan. Vanki voi näytettä antaessaan pitää alushousut jalassa ja hänelle annetaan myös kylpytakki.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan virtsanäytteiden tulosten varmentaminen THL:ssa on nopeutunut huomattavasti. Tällä hetkellä varmennus saadaan kiireellisissä tapauksissa jo 2–3 päivässä ja muissakin tapauksissa 4–5 päivässä.

Tarkastuksen aikana päihdevalvontatilan jääkaapissa oli kaksi näytettä. Toisessa ei näkynyt, kenen antama se on ja toinen oli ollut jääkaapissa jo jonkin aikaa. Näytteet olivat henkilökunnan mukaan unohuneet jääkaappiin ja ne hävitettiin. Jääkaapissa ei henkilökunnan mukaan säilytetä näytteitä kuin sen aikaa, että negatiivinen tulos todetaan tai positiivinen tulos lähetetään varmistettavaksi.

AOA kiinnitti huomiota huolellisuuteen päihdetestinäytteiden käsittelyssä. Hänen käsityksensä mukaan näytepurkkiin tulisi sekaantumisvaaran vähentämiseksi merkitä vangin yksilöintitiedot jo ennen näytteen antamista, kuten Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön asiaa koskevassa päihdevalvontaa koskevassa ohjeessa (8/004/2017) on myös todettu. Vanhat näytteet tulisi myös viipymättä hävittää jääkaapista.

7.15 Kurinpitorangeistukset

Tarkastuksella käytiin läpi kurinpitokäsittelyjen asiakirjat ajalta 1.1.–31.3.2019. Kyseisenä aikana vangeille määrättiin järjestysrikkomusten johdosta yhteensä kolme kurinpitorangeistusta, joista kaksi oli muistutuksia. Kolmessa tapauksessa asia on siirretty poliisin käsiteltäväksi. Saadun tiedon mukaan yhdestäkään päätöksestä ei ollut haettu oikaisua aluejohtajalta.

Rikosseuraamuslaitos on antanut ohjeen (3/004/2014) kurinpitorangeistusten määräämisestä. Ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa vankiloiden käytäntöjä ja toimintatapoja kurinpitorangeistusten määräämisessä ja käsittelyssä. Ohjeessa on liite, jossa on taulukko eri järjestysrikkomuksille annettavasta minimi-, keskimääräisestä ja maksimiseuraamuksesta.

Kurinpitopäätökset olivat edellä mainitun ohjeen mukaisia, eikä niiden yhteydessä ilmennyt muutenkaan virheellistä menettelyä.

7.16 Salassa pidettävien tietojen käyttö päätöksenteossa

Rikosseuraamuslaitos on antanut 31.1.2017 menettelytapaohjeen asianosaiselta salassa pidettävien tietojen käytöstä päätöksenteossa ja päätöksentekomenettelystä. Ohjeen 3. ja 5. kohdan mukaan päätöksestä tulee ilmetä, jos päätös perustuu osittain tai kokonaan asianosaiselta salassa pidettäviin perusteisiin ja säännös, johon salassapito perustuu. Lisäksi siinä ohjeistetaan julkisuuslain 14 §:n mukaiseen menettelyyn eli antamaan tieto, että asiakirjapyyntö voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi ja kerrotaan mahdollisuudesta saattaa päätös-

perusteiden salassapitoa koskeva asia viime kädessä hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Ohjeen 4. kohdan mukaan asianosaiselta salassa pidettävät perusteet dokumentoidaan vankitietojärjestelmässä tätä tarkoitusta varten olevaan erityisen osioon tai manuaalisesti erilliseksi osaksi päätöstä.

Tarkastettujen asiakirjojen perusteella vaikuttaa siltä, että päätöksiin on merkitty varsin hyvin se, jos päätös perustuu vangilta salassa pidettäviin tietoihin. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vangilta salassa pidettävien päätösperusteita kirjaamisessa toimitaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön asiasta antaman ohjeen (2/004/2017) mukaisesti.

7.17 Vankilassa tehtävään sosiaalityöhön liittyvät asiat

Vankilassa ja avovankilan puolella tehtävästä sosiaalityöstä keskusteltiin erityishenkilökunnan kanssa. Keskusteluun osallistuivat psykologi Saari-Etävaara, diakoni Kajas sekä erityisohjaajat Loponen, Aunio ja Tyvi. Kaikki kolme läsnä ollutta erityisohjaajaa on sijoitettu avovankilan puolelle.

Pastori on pidemmällä virkavapaalla ja häntä sijaisti diakoni. Suljetun puolen opinto-ohjaajan virka, joka on muutettu opintoasioista vastaavan erityisohjaajan viraksi, on ollut täyttämättä yli vuoden. Virkaa ei ole laitettu vielä hakuun, eikä sijaistakaan ole. Suljetulla puolella päihde-työtä tekevä erityisohjaaja on ollut virkavapaalla 1.1.2019 lähtien eikä hänellä ole sijaista. Yhden viran täyttämättä jättäminen ja viranhaltijan pidempi virkavapaus näkyy avovankilan erityisohjaajien työmäärässä. Tehtävien hoitamista on helpottanut suljetun puolen osasto 1:n remon-tista johtuva, väliaikainen vankiluvun pieneneminen. Keskusteluissa tuotiin esille, että turvallisuuspuoli ”tulee ensin” virantäyttöasioissa.

Psykologin mukaan yhden psykologin työpanos on riittävä Jokelassa. Vanki pääsee tarvittaessa nopeasti psykologin vastaanotolle. Psykologi kertoi eristyksen rasittavan kohtuuttomasti vangin psyykettä.

Diakoni kertoi ortodoksipapin käyvän vankilassa toimittamassa tarvittaessa jumalanpalveluksen ortodokseille. Imaamin voi pyytää paikalle talon ulkopuolelta, jos imaami on saatavissa. Juuri alkanut ramadan voidaan huomioida ruokapakettilla, jonka vanki voi syödä sopivana aikana. Isä-lapsi ryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa diakonin johdolla.

TE-toimiston asiantuntija pitää kerran kuukaudessa vastaanottopäivän Jokelassa. Asiakkaita riittää koko päiväksi. Valma-koulutusta järjestetään yhteistyössä Spesia-ammattiopiston kanssa.

Keskusteltiin siitä, miten tutkintavangit ja ulkomaalaiset vangit näkyvät erityishenkilöstön työssä. Henkilöstön mukaan heidän tulisi kyetä huomaamaan ne vangit, jotka ovat tuen tarpeessa, mutta joiden kulttuuriin

ei kuulu valittaa tai pyytää apua asioissa. Suomessa asuvien vankien osalta korostuu kotikunnan kanssa tehtävän yhteistyön tärkeys. Järvenpään kaupunki sai kiitosta aktiivisuudestaan vangin palvelutarpeen selvittämisessä.

Erytishenkilöstö toi epäkohtina esiin seuraavaa:

- Erytishojaajat eivät pääse Kelan etuustietojärjestelmään, toisin kuin kuntien sosiaalityöntekijät.
- Kela-etuuksissa erityisohjaaja soittaa vangin kanssa Kelan valtakunnalliselle viranomaislinjalle. Jonotusaika vaihtelee, ollen pisimmillään 20–30 minuuttia. Pitkä jonotusaika ja se, että erityisohjaaja ei voi yksin hoitaa vangin asiaa, vaan vangin tulee puhelimitse tunnistautua Kelan toimihenkilölle, vie aikaa ja sitoo erityistyöntekijän resursseja. Toimeentulotukihakemuksen voi tehdä Kelaan puhelimitse. Erytishojaaja faksaa etuushakemuksia liitteineen Kelaan.
- Kela ei tarkista vangin hakemuksessaan ilmoittamaa tilapäistä osoitteenmuutosta, vaan lähettää toimeentulotuen maksusitoumuksen esimerkiksi silmälaseista vangin kotiosoitteeseen tai poste restantien. Maksusitoumus ei ehdi vangille ennen sen myöntöajan päättymistä. Maksusitoumusta joudutaan hakemaan uudestaan.
- Kunnan työntekijöiden yhteystietojen löytyminen kuntien verkkosivuilta on vaikeaa.
- Vapautuvien vankien osalta ongelmaksi muodostuu monesti se, että vangille ei löydy asuntoa. Toisaalta vankeusrangaistusta suorittamaan tulleen asiakkaan asunnon irtisanomisella on kiire, ettei ehtisi syntyä vuokratästejä.
- Verkkotunnusten saamiseksi vangille pitää ensin hakea henkilökortti. Sen jälkeen mennään pankkiin, jonne pääsee kerran kuukaudessa
- Lähivartijat merkitsevät vankilan tietojärjestelmään niille kuulumattomiin paikkoihin vangin salassa pidettäviä tietoja, esim. vangin sairauksista, lastensuojelun asiakkuudesta ja sosiaalietuuksista.
- Perhetapaamishakemukset käsitellään liian hitaasti. Hakemus pitäisi käsitellä keskimäärin kolmessa viikossa, mutta käsittelyyn menee käytännössä 3 + 2 viikkoa. Netinkäyttöhakemuksen käsittely kestää kohtuuttoman kauan (yleensä 1–2, mutta jopa 7 vuorokautta)
- Kurinpitorangaistuksen vuoksi vangin kurssikoulutus jää usein kesken, kun odotetaan lausuntoa talon puolesta ja arviointikeskuksen päätöstä.

7.18 Tutkintavankien nopeampi siirtäminen poliisilta vankilaan

Tutkintavankeuslaki muutettiin vuoden 2019 alusta niin, että tutkintavangit siirretään aikaisempaa aikaisemmin poliisivankilasta vankilaan.

Vankilassa on hyvin valmistauduttu siihen, että poliisit joutuvat suorittamaan kuulusteluja vankilassa aikaisempaa enemmän. Vankilassa on kolme huonetta, jossa poliisilla on mahdollisuus kuulustella vankia. Huoneissa on huomioitu kuulustelijan turvallisuus hälytyspainikkein, kameravalvonnalla ja huonekalujen maahan kiinnittämisellä. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan tilat ovat riittäneet poliisille.

Yhteen huoneista on asennettu laitteet, joilla poliisi voi kuulustella vankia videoyhteyden välityksellä. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan poliisi ei ole vielä kertaakaan käyttänyt laitteita.

7.19 Ammattitaitoisen valvontahenkilökunnan saatavuus

Tarkastuksella tuli esille vankilan ongelma saada vartijoiden virat täytettyä koulutetulla henkilökunnalla. Vankilassa on 56 vartijan virkaa, joista 10 on avoinna ja joita tällä hetkellä hoitaa kouluttamaton henkilö. Vartijoista 29 % oli vailla alan koulutusta. Helsingin vankilan tarkastuksen yhteydessä marraskuussa 2018 tuli esille sama ongelma eli sielläkään vankila ei ollut saanut täytettyä kaikkia vapaina olevia vartijan virkoja. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan virkojen täyttämisen vaikeus ei kohdistuisi enää ainoastaan Etelä-Suomen vankiloihin, vaan että myös muualla olisi vaikeuksia virkojen täyttämisessä.

Rikosseuraamusala on oma erityisalansa ja jolla on oma koulutusjärjestelmä. Rikosseuraamuslaitos päättää vuosittain koulutukseen otettavien henkilöiden määrän. Vankien asianmukaisen kohtelun ja vankilaturvallisuuden kannalta henkilökunnan koulutus ja ammattitaito ovat oleellisen tärkeitä asioita. Myös Euroopan neuvoston vankilasäännöissä ja YK:n vankeinhoidon vähimmäissäännöissä (Nelson Mandela-säännöt) asetetaan vaatimuksia vankilahenkilökunnan ammattitaidolle ja koulutukselle.

AOA pitää perusteltuna selvittää, mikä tällä hetkellä on tilanne koulutetun valvontahenkilökunnan riittävyyden osalta valtakunnallisesti ja kuinka paljon vartijan virkoja on täyttämättä sekä millainen tilanteen arvioidaan olevan lähivuosina. AOA on päättänyt ottaa erikseen omana aloitteena (EOAK/4153/2019) selvitettäväkseen koulutetun valvontahenkilökunnan saatavuuden, ja onko alalle koulutukseen otettavien opiskelijoiden määrä tällä hetkellä riittävä.

7.20 Jokelanet-tietojärjestelmä

Vankilassa on käytössä Rikosseuraamuslaitoksen valtakunnalliselle vankitietojärjestelmälle rinnakkainen oma Jokelanet-tietojärjestelmä. Vankilan tietojärjestelmästä on kanneltu oikeusasiamiehelle (EOAK/5544/2017) ja kantelu on 15.5.2018 siirretty Tietosuojavaltuu-

tetun toimistoon käsiteltäväksi. Koska Jokelanet-tietojärjestelmän lainmukaisuus on tällä hetkellä tietosuojavalvottujen arvioitava, asia ei antanut tarkastuksella aihetta enempään.

7.21 Avovankilaosastoa koskevat huomiot

Avovankilaosasto on 40 paikkainen ja tarkastusajankohtana sen kirjoilla oli 40 vankia. Vangeista seitsemän oli opintoluvalla ja yksi siviilityöluvalla. Vangeista 13 työskenteli avolaitostöissä vankilan ulkopuolella valtion, kunnan sekä kolmannen sektorin (Krits) kohteissa.

Vangeista neljä oli valvotussa koevapaudessa. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan valvottuun koevapauteen sijoittamista on vaikeuttanut Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön antama ohje (Valvottuun koevapauden täytäntöönpano, dnro1/004/2014) siitä, millä tavalla tulee menetellä vangin alaikäisen lapsen mielipiteen selvittämisessä asiassa. Vankeja on kieltäytynyt valvotusta koevapaudesta sen johdosta, että he eivät ole halunneet, että heidän pienelle lapselleen kerrotaan heidän vankilassa olostaan.

Vankeja koskevat säännökset ja tiedot valvontaviranomaisista olivat hyvin vankien saatavilla.

Myöskään avovankilapuolen näytteenottotiloissa ei ollut huomautettavaa ja virtsanäytettä pyydettyäessä menetellään samalla tavoin kuin edellä on kerrottu suljetun vankilan puolella.

Tarkastuksella käytiin tapaamistiloissa, joissa ei havaittu huomautettavaa.

Avovankilaosastolla kiinnitti huomiota se, että aluetta ympäröi korkea aita, jonka päällä oli lisäksi piikkilankaa, kun yleensä avolaitoksen ympärillä ei ole ollenkaan aitoja. Syynä siihen oli se, että avovankilaosaston paikalla toimi aikaisemmin lähinnä sakonmuuntorangaistusta suorittavia varten perustettu osasto (sakkola), joka oli vankilastatukseltaan suljettu vankila. Piikkilankojen paikalleen jättämisellä on varauduttu siihen, että paikkaa voidaan tulevaisuudessa tarvittaessa käyttää suljettuna vankilana.

8 Yhteenveto tarkastuksen havainnoista

Vankilan toiminnassa havaittiin paljon myönteistä. Tarkastushavaintojen perusteella vankilassa on varsin hyvä ja rauhallinen ilmapiiri. Havaintoa tukee myös kurinpitorangaistusten määrän vähäisyys. Vankien ja henkilökunnan väliset suhteet vaikuttivat kaiken kaikkiaan asianmukaisilta. Tutkintavankilaksi vangeille on järjestetty poikkeuksellisen paljon erilaista toimintaa ja suuri osa vangeista osallistuu toimintoihin. Vankien mahdollisuudet viettää aikaa sellin ulkopuolella ovat myös varsin hyvät. Tarkastuksella huomioitiin myönteisenä seikkana, että vangit pääsääntöisesti ruokailevat ruokalassa ja kaikki vangit pääsevät käymään kirjastossa. Vankien liikuntamahdollisuudet ovat myös hyvät. Eri-laisia tapaamisia järjestetään myös paljon ja erityisen myönteisenä asiana huomioitiin Skype-tapaamisten suuri määrä. Vankeja koskevat säännökset olivat myös hyvin heidän saatavillaan.

Vankilan ongelmana on aikaisemmin ollut vankia koskevien kielteisten päätösten asiamukainen perusteleminen. Tarkastushavaintojen perusteella tässäkin on tapahtunut huomattavaa parantumista. Ongelmallisena asiana huomioitiin kuitenkin mm. tarkkailuun asettamisen alhainen kynnyks.

Tarkastuksella havaittiin kertomuksesta ilmenevät ongelmat ja parannusehdotukset. Havaitut ongelmat eivät olleet erityisen merkittäviä. Tarkastuksella jäi myönteinen kokonaiskuva vankilan toiminnasta.

10 Toimenpiteet

Apulaisoikeusasiamies saattaa Jokelan vankilan, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon edellä mainitut tarkastushavainnot ja pyytää ilmoittamaan 2.12.2019 mennessä, mihin toimenpiteisiin seuraavat havainnot ovat antaneet aiheita:

- kohdassa 7.3 todettu pakkokeinolain nojalla erillään pidettävien yhdenpidon rajoitusten valvonnan toteuttamisesta
- kohdassa 7.4 todettu englanninkielisten vankeus- ja tutkintavankeuslakien toimittaminen vankien saataville. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydetään selvitystä siitä, onko muissa vankiloissa käännökset vankien saatavilla
- kohdassa 7.5 todettu koskien lasten tapaamisia, valvomattomia tapaamisia ja Skype-tapaamisia. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydetään ottamaan kantaa siihen, voidaanko vankiloiden työjärjestyksessä antaa Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksestä poikkeavia määräyksiä siitä, mistä asioista voidaan päättää ilman esittelyä
- kohdassa 7.6 todettu mahdollisuudesta puhelimen käyttöön
- kohdassa 7.8 todettu yksityisyyden suojasta eristyssellin wc:tä käytettäessä ja vankien nimistä sellien ovesa
- kohdassa 7.9 todettu vastaanotto-osastolle pääsystä ja oikeudesta omien vaatteiden käyttöön
- kohdassa 7.10 todettu laitosmyymälästä matkaselliin toimitettavista tuotteista ja maksukorttien haltuun antamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydetään ottamaan kantaa maksukorttien haltuun antamista koskevaan asiaan
- kohdassa 7.12 todettu ulkoilupihoista ja sadevaatteista
- kohdassa 7.13 todettu tarkkailuun sijoittamisesta ja matkaselliin asuttamisesta

Pöytäkirjan vakuudeksi

Matti Vartia
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri

Liitteet: Jokelan vankilan kommentit tarkastuspöytäkirjan luonnoksesta 19.7.2019

Tiedoksi: Jokelan vankila, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskus, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö ja oikeusministeriö